

Johann Jacob Döbel   Johann Neukrantz

**Johannis Antonidae Vander Linden Tertii Meletematum Medicinae Hippocraticae
Contractorum & Illustratorum Pars Altera : Exhibens Universam Semeioticam
Specialem**

Rostochii: Richelius, 1671

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn730123332>

Druck   Freier Zugang

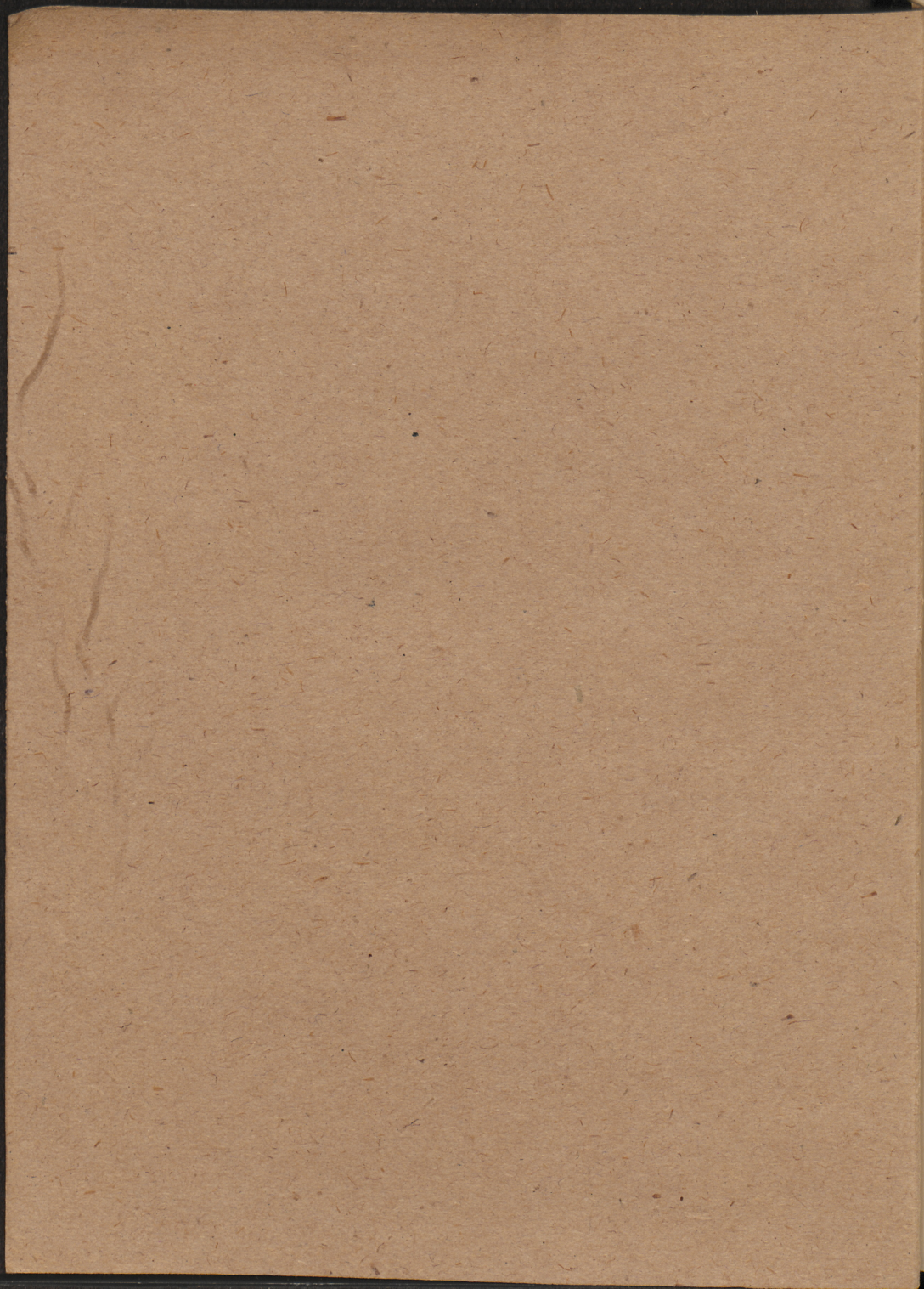

R U. med. 1671

Johann Jacob Söbel Preis.

Johann Anton Neumann, Resp.

ANTONIDÆ
LINDEN
RTII
EMATUM
IPPOCRATICÆ
& illustratorum
ALTERA,
ibens
ERSAM
TICAM
ALEM,

uam
iatio Summo,
m examini subijcit
S. JACOBUS

, Med. D. P. P. Poliater,
p. t. DECANUS.

NDENTE

TONIO Neufrang/

centi.

Octobris.

meridianis,

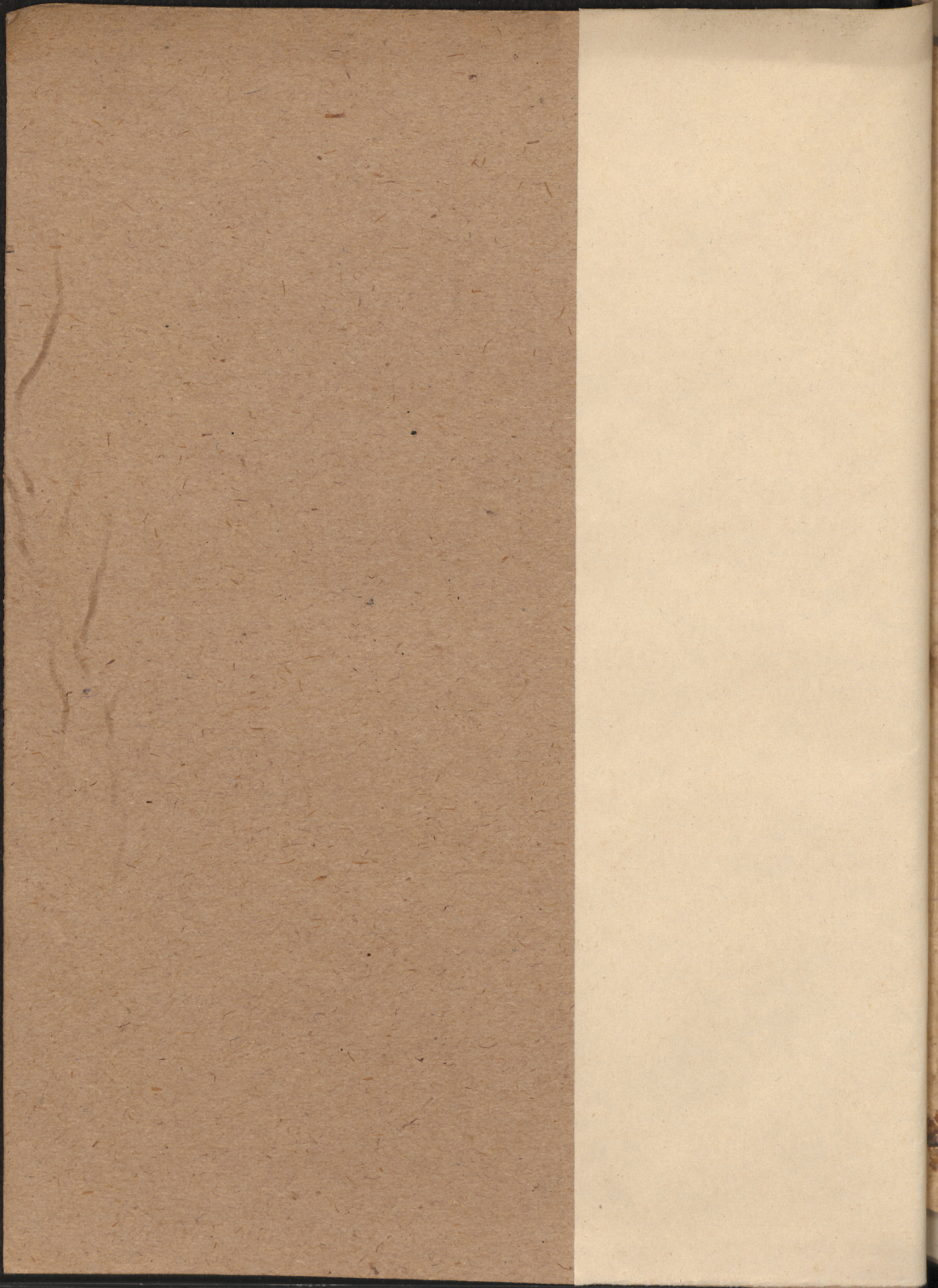
rio Magno.

OCHII

NIS, M. DC. LXXI.

u.

F

JOHANNIS ANTONIDÆ

VANDER LINDEN

TERTII

MELETEMATUM

MEDICINÆ HIPPOCRATICÆ

Contractorum & illustratorum

PARS ALTERA,

Exhibens

UNIVERSAM
SEMEIOTICAM
SPECIALEM,

Quam

Auspice Archiatro Summo,

Publico eruditorum examini subicit

JOHANNES JACOBUS

DÖBELIUS, Med. D. P. P. Poliater,

& Facultatis suæ p. t. DECANUS.

RESPONDENTE

JOHANNE ANTONIO Neufrauz/

Lubecensi.

Ad d. XI. Octobris.

Horis antemeridianis,

In Acroaterio Magno.

ROSTOCHII

TYPIS RICHELIANIS, M. DC. LXXI.

VIRIS
MAGNIFICIS, NOBILISSIMIS, CONSUL-
TISSIMIS, AMPLISSIMIS,
DNO. MATTHÆO Rodden/
Liber: Imper: Reipubl: Lübecensis
Proconsuli meritissimo.

DNO. JOHANNI Ritter/
Cto excellentiss: Consuli Reipubl. dictæ
gravissimo, Sacriq; Palatii Comiti fulgidissimo.
Dominis & Fautoribus suis maxime
suspiciendis.

ut &
NOBILISSIMO, EXPERIENTISSIMO,
AMPLISSIMO,
DN. NICOLAO HANNEKENIO,
Med. Dri. ejusdemq; in eadem Republica Patria
Practico felicissimo,
Dno. & Affini suo plusquam
gratioso.

SEMEIOTICAM hanc Specialem
in SPECIALIS observantiæ & amoris ΣΗΜΕΙΟΝ & ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ
sacram esse jubet

RESPONDENS.

SEMEIOTICA

Resp.
JOANN.
ANTONIO
NEUFRANZ,
Lübeckensi.

5

10

15

20

25

30

specialis est, quæ de Signorum usu & utendi regulis agit. Usus triplex est: ad cognoscendum, ad prænosendum, ad prædicendum. Unde jam iterum erunt hujus partis partes tres: Gnostica, prognostica, & porrhetica. Quarum prior, circa præsentia: posteriores, circa futura versantur. Quarum iterum priores, circa nostram: posterior, circa aliorum instructionem versantur. Quæ si recte quis considerat, revera duas tantum Semeioticæ partes esse concedet: Gnosticam & prognosticam. Quod n. Prorrheticam attinet, ea nisi ratione à Prognostica non differt.

XXXI. Gnostica est Semeiotica præsentium: h. e. eorum, quæ adsunt. Adsunt autem, quæ sese corporis animiq; sensibus coram cognoscenda ac dignoscenda sistunt. Hujus ergo partes, doctrinæ methodiq; causa, duas facio: Pathognomicam & diagnosticam.

XXXII. Pathognomica est gnostica communis. Communem dico, quia Sanus quis, an affectus sit, ex æquo inquirat. Sunt enim fortes, qui pene nullum non morbum contemnunt & à se recedunt ferunt & ægroti, etiã serio, videri nolunt. Sunt contra pusillanimes, qui nullam corpore tam parvam molestiam sentiunt, quam non metuant & extollant metu, & curari serio rogent. *v. Pathol. §. XIII.* Hoc itaq; quod proposui, præprimis cognoscendum est: quone, aut Non-affectus pro affecto, aut Non-verus pro vero morbo habeatur; &, temere qui curat, calumniæ; qui curatur, noxiæ exponantur. Huic parti igitur duo proposita sunt. Prius est: An morbus sit. Posterius est: An, qui apparet, verus sit. Prius

Aa us Uno,

us Uno, eoq; confesso apud omnes, principio nititur. Hocce principium est: Omnes homines sese dicunt sanos, quum suis præse rebus possunt; hoc est, tam Naturæ necessaria, quam Ratione gerenda rite obire. Contra, ægrotos sese dicunt, quum aliquid eorum non possunt. Sanitas scil. est index sui & morbi. At quoniam magna est Sanorum, vel nominatenus, latitudo: eapropter necesse est, aut dari aut fingi aliquem Temperate talem, qui sit quasi Polycleti canon ad exigendos ceterorum à mediocritate cum excessus tum defectus, parvos aut magnos. Quærere autem heic Temperatum, non ad Pondus oportet, sed ad Justitiam tantum, seu qualem Natura auctor distinguit, & humana tam nunc requirit, quam olim in statu integritatis, h. e. ante peccati vel introitum in mundum, vel pertransitū ad omnes, habuit. Talis autem, five ad justitiam temperatus, est is, qui functiones, cum omnes totius corporis, tum singulas cujusq; membri, habet & edit mediocres, nullas excellentes, præter sapientiam & prudentiam. Qui talis non est, affectus est. Qui affectus non sit, non est ullus. Nã etiam eorum, qui non tantum sani, sed & bene valere creduntur, vix aliquis est, certe millesimus non est, qui nullam querelam, nullam molestiam, nullam partem corporis imbecillam habeat. Habere autem, haut difficile observatu est. Si quid enim non ex voto, non ex arbitrio, non ex natura fungimur, subest corpori morbus, si nihil extranei subest. At errorem in causis per accidens, pene non est, qui sui paulo studiosior, & experimentum ex se capere doctus, non advertat. In ceteris heic delinquentium facillima medicis cognitio est, cum attendunt.

XXXIII. Posterius, hac parte docendum, erat; Vere quis affectus sit, nec ne. Sunt enim, qui Morbum vel in totum vel alium fingunt. Ficti autem, quomodocumq; deprehensio, partim scientiæ, partim prudentiæ munus est. In hoc quippe negotio utraq; per se indigens, altera alterius auxilio veget. Etenim scientia ad veri, prudentia ad falsi, quod in ejuscemodi morbis est, dignotionem maxime confert. Quod in fictis veri est, symptomata ostendunt.

stendunt. Si enim revera adsunt, quæ adesse debent, saltē possunt; hæctenus dubitandum non est, quin morbi sit, quod apparet. Uti vero, vera & sua morbo symptomata adesse, certus sis; ea opus prudentia est, ut in hæc potissimum symptomata, imo symptomatis propria inquiras, quæ esse cum tali morbo nequeunt. Tam enim, qui & sui corporis ignarus & medicæ artis imperitus est, fingendi esse artifex solet nemo, qui non se prodat, esse aut fatendo, quæ esse non possunt, aut negando, quæ esse debent. Quod in fictis falsi est, causæ & circumstantiæ ostendunt. Si enim causarū
 10 nulla præcesserit, cui talem merito morbum attribuas, fingi eum justa suspicio est. In circumstantiis multa notanda sunt, & alia in aliis, cum personis, tum morbis. Personis enim, fingere morbum sæpe expedit. Expedit vilibus, ciendæ misericordiæ causa. Expedit mediocribus, evitandi incommodi causa. Expedit honoratis &
 15 agendi necessitatem habentibus, lucrandi temporis causa. Expedit aliis alia de causa. Quam nisi catus & cautus, & ipse simulandi ac dissimulandi artifex, non facile ex cordis occulto eruerit. In ipsis morbis innumera sese observanda offerunt, quæ vir experiens & prudens haut magno negotio animadvertit. Mendacium
 20 quippe fuco latere diu non potest. Sic ficti aut fucati morbi signū est, ad interrogata hæsitanter & incerta & varia & dissona respondere, neque constare sibi in relatione eorum, quæ ad originem, & progressum morbi pertinent. Simile est, magnum morbum magnopere queri, & leniter ferre, & auxilium vel nullum vel par-
 25 vum duntaxat & vulgare admittere, querelamque subito, vel post remedii ad rem parum facientis usum, mittere. Sed ista exemplis aliquibus illustremus. Galenus refert, quemdam ad concionem à civibus vocatum, per colicum se dolorem excusasse. Quem simulari ex eo deprehendit, quod illi faciendo idoneus aliquis in
 30 victu error non præcessisset, & cum valde alias de se esse sollicitus soleret, tunc auxilium frigide peteret, concionemque dimissa extemplo queri desineret. Ita qui domino erat à pedibus, ne cum eo peregre iens abstraheretur ab amoribus, thapsia magnum in
 genu

genū tumorem excitavit. Deprehensus fuit suspicione servitii, prodicione amoris per conservum, specie tumoris, absentia causarum, inconstantia respondendi, applicatione deniq; remediū, quod præter refrigerium præstare quidquam non posset. Sic inuuptis compressu gravidis, si abscondere se nequeunt, & clam parere, promptum est hydropicas sese profiteri. Sed has vel oculi prodiderint, qui omnibus ravi. Urinæ prænantium raro non sanæ, aut sanorū proximæ sunt, præsertim juniorum. Præter quæ multa esse, quæ larvā detrahere queant, nulli est dubium. Opus dumtaxat attento est. *Conf. Galen. libr: Quomodo simulantes &c.*

XXXIV. Diagnostica est gnostica propria. Propriam dico, quia Morbi, qui vere est, dignotionem tradit. Dignotio est notitia distincta. Talis est, quæ discrimen similium notat. Ea vero gemina est: una, Subjecti; altera, Naturæ morbi. Unde jam hujus quoq; partis duas partes facio: Topognomicam & Nosognomicam.

XXXV. Topognomica est diagnostica partis affectæ. Circa eam duo sunt determinanda: nempe, Quæ pars laboret, & Quo ea modo laboret.

XXXVI. Quæ pars laboret, id abunde definire est ex Effectis; cum suis, tum morbi in se. Morbi in parte effectum est, quodcumq; Parti à morbo vitium obtingit circa constitutionis requisita. Tale est omne Symptoma commune, Quorum si quod aut sensui conspicuum aut rationi perspicuum in aliqua Parte apparebit, sane, qui dubitet, an ea Pars sit affecta, erit nemo. Ita tumor, quo etiam cumq; in loco ortus, hunc affectum significat. Quod si plures ibi loci partes tumere queant, quanam ex ipsis laboret, è tumoris situ, figura, magnitudine, natura debet discerni. Ita si in hypochondrio dextro tumor sit, aut jecur aut musculus patitur. Jecur: si tumor in amplam sese latitudinem sinistrorsum porrigit, si figura triquetra lunæ est, si æqvabili scirrhusaq; duritia est. Si nihil horum est, in obliquo potius musculo est, Partis effectum voco, quod per se affecta edit. Tale omne sym-

symptoma præter modo dictum est. In quibus consideranda & essentia & imprimis Proprietas essentia est. Propter hanc enim est, quod Propria accidentia, tamquam peculiarem fontem signorum Partis affectæ dignoscendæ, passim è Galeno constituerint.

5 Certe, si quæ characteristica sunt, illa sunt. *Conf. Gal. d. loc. affect.*

XXXVII. Effectuum primus, est Functio læsa, De qua verissimum, arguere necessario eam Partem læsam, cujus est. At quoniam Functio raro unius Membri, plerumque totius Organi est; idcirco cognoscere, quæ Pars vere sit læsa, non est, nisi ex proprietate læsionis. Proprietatem hanc definiunt, ex parte Functionis quidem, modus; Fungentis autem, situs. Quod si ab utroque simul capi potest notitia, notior non tantum, sed & extra omnem omnino dubitationis aleam erit. Exemplo Tussis sit, sive ea respirationis læsæ species, per quam Natura materiam, parti non uni molestam, exigere satagens, ipso statim tussendi modo prodit, unde eam exactum eat. Modus is observabilis est in tempore, impetu, sono. Nam quæ tussis exacerbatur sub noctem maxime, quæque multum tunc affligens acutum quid asperumque; tinnit è profundo, ea stomachum laborare significat. Quæ vero simile
10 quid è gutture sonat submissius, neque exagitat, quamquam sit toto die frequens; ea demum à faucibus imis, à larynge aut pharynge proficiscitur. Ab utro autem, iterum modus dicet. Nam si sreatui similior aut cum aliquo est, à gula est: si absque sreatu est, ab arteria est. Si tandem cum dolore lateris fiat, ejusdem la-
15 teris Pulmo laborabit. Ut ut autem modus atque; situs etiam in aliis functionibus, maxime tamen locum in notatione Dolorum habent. A quibus Affectarum partium tam frequentes desumuntur notæ, ut passim apud Authores meruerint Sedes atque; proprietas doloris haberi pro fontibus propriis & distinctis, tum inter
20 se, tum à functione læsa, *conf. Patholog. §. CVI.*

XXXVIII. Secundus effectuum est Qualitas mutata. Quæ vario, ut modo percipitur, ita significato pollet. Qualitatum quippe, quæ uno sensu sensiles sunt, omne genus circumspicienti li-

Bb

qvæ,

qvæ, ab aliis Affectuum certiores, quam Affectuum partium notas peti. Ratio est: quod plerumq; se non debeant Parti, quam denotant. Ita enim aliunde ut plurimum colores in partem efflorescunt. Ita in facie ictericus à jecore aut liene est. Ab isto, si subalbidus est: ab illo, si nigrior. Ita & fætor quandoq; alterius partis est, quam unde spirat. Ita ori esse amaror tam à vasis, quam à ventriculo potest. Quam rem magis incertam facit, quod istæ Qualitates existere non raro à diversis causis qveant. Ita enim color ictericus tam à veneno, quam à jecoris obstructione est. Ita fætor oris tam à coli laxata valvula, quam à corruptis in ventriculo est. Qualitates contra, quæ pluribus sensuum patent, Affectuum partium quam Affectuum notas certiores præbent. Ita magnitudo partis per accidens auctæ, ipsam laborare arguit. Ita, quem in dextro hypochondrio tumorem vides, in jecore sit, an musculis externis, vel solus tactus dixerit. *conf. §. XXXVI.*

XXXIX. Ultimus affectuum est, quod in Excretis observamus. In his autem, cognoscendæ Partis affectæ ergo, non sua tantum vitia notamus, sed & ipsius actionis, quæ eorum quidq; Natura egerit. Per Excreta igitur quis cumq; volet Partem affectam patefacere, eum oportet considerare multa in ipsis, multa cum ipsis. In ipsis nempe consideranda sunt Substantia, quantitas, qualitas: cum ipsis autem, Modus, tempus, locus, ordo. Excreti primum Substantia sive corpus heic maximi momenti est, si ipsum est aut de Substantia partis, aut familiare parti. Ipsius partis si quid exit, nullus est omnino dubitandi locus. Ita si sanguis & pus & squamæ exeunt cum urina, & odor gravis sit, vesicæ exulcerationem significant. *IV. apb. 81.* Parti autem familiare dicitur, quicquid intra ipsam vel conficitur, vel concipitur, secundum aut præter naturam. Ubi ventriculus percussus est, cibus & potio per vulnus exeunt. *Cels. V. 86.* Mytilenis adolescens sedem grave vulneratus, toto triduo nihil aut potionis sumpsit aut urina reddidit. Quarto sub vesperam curatus, heminas urinae admodum quatuor minxit à vulnere, & gavisus est, quod deposuisset onus. Sed apparuit Vesicam fuisse pertusam. Sic & crassa intestina iccta, vel stercurus

stercus vel odorem ejus exhibent. *Cels. c. l. p. m. 287.* Ita cum veluti pili una cum urina exeunt, à renibus exernuntur. *IV. apb. 76.* Quantitas rursus excreti magnum est plerumq; signum affectæ partis. Ita qui sanguinem mejunt, his venula est in renibus rupta, si multum & confertum: si vero parum, neq; cum omni lotio, à vesica venit. *ib. 75. 78.* Qualitates præterea eorum, quæ excernuntur, naturales & à natura mutata, cujus etiam generis aut modi fuerint, ad notitiam Loci patientis plurimum conferunt. Qui per nares & os spirat calidum quidem, ei sanguis vehementer æstuat: frigidum vero, ei spiritus extinguitur. *Prognost. IV. 19. Coac. 260.* Arteria incisa sanguis exit calidior, tenuior, flavior. Vase in pulmone aperto, quem facili tussi exigit, sanguis spumet. *Coac. 433.* Si feces alvi albent, in jecore morbus est. Ventriculum non facere officium, acidi, nidorulenti, aliterve olidi ructus innunt. *III. Diet. XIX. Sc.* Quod ore redditur pus, si morticinum foetet, pulmonem contabuisse dicit. *II. Morb. XLVI. 17. Sc.* Dejectio cruenta & sincera, rectum: fecibus mixta, ex superioribus aliquod intestinum læsum arguit.

XL. Laborante parte cognita, cognoscendum porro, Quo ea modo laboret. Ubi iterum sese duo nobis dignoscenda offerunt. Prius est: pars affecta, locus affectionis, an focus afficientis sit. Posterius est: Pars affecta, *αἰτία* ἀπό τῆς ἀφαιρέσεως, an *συμπίθησις*, hoc est, propria affectione, an communicata; sive, ut vulgo loquimur, per se, an per consensum laboret. Utrumlibet dignosse vel imprimis Medici interest: non ad id solum, ut Affectui & affectæ parti convenientia reperire, sed & reperta commode adhibere auxilia possit. Neutrum habet locum, nisi ubi & geminæ Partes & diverso modo affectæ apparent. Unde facile potest evenire, ut quis dubitet, utra prior afficiatur: saltem, utrius affectus ab alterius sit effectus. Huic rei discernendæ, mihi quidem Symptomatum quoq; consideratio sufficit. Non intercedo tamen, quo minus etiam à Causis aliisq; lucem quis feneretur. Prius ergo quod attingit, Affectionis loco demonstrando satis est abunde, si ea functio læsa est, quæ ipsi privatim competit. Ex hoc ego Vertiginem

in oculis fieri concludo: quoniam sub illa visio depravata est; quæ nisi oculi non est. Ex hoc ego Epilepsiam pro cordis affectu habeo: quoniam sine pulsus interceptione non fit; qui nisi à corde non potest edi. Ex hoc ego Melancholiam ad spiritus morbos refero: quoniam cum eo metus & mœror sunt; qui præter spiritum nulli possunt adscribi. Afficientis foco autem ostendendo, uti non parum quoque; Functio læsa confert: ita certiores sæpe notæ ab Excretorum & Solidorum qualitatibus mutatis desumuntur, quoniam raro non sunt pars materiæ morbificæ. Natura itaque; hujus aliquid exigente, unde id veniat, vix potest ignorare, qui, quid ubique; locorum gigni soleat, non ignorat. Qui difficili tussi vix tandem aliquid tenue & tenax emoluntur, iis in ventriculo & focus & fomes morbi est. Quibus spumosa alvi excreta sunt in diarrhæis, his à capite ista defluunt. VII. aph. 30. Melancholicis obortæ hæmorrhoides, focum ostendunt in sanguine esse. conf. VI. aph. II. Febrientibus tenuia & castanata ab alvo prodeuntia focum in pancreate ostendunt. Solida similiter, quotiens alienis qualitatibus imbuuntur ab humore aliquo, ad hujus latibulum detegendum egregie interdum conferunt. Ita si hæctico more febrientibus semper putidum & indicibile quid sapiat os, à ventriculo malum esse, dubium non est. Quibus in facie ardor & rubor magni fiunt à cibo, præsertim liberaliore, his pancreas refertum glaucibus est.

XLI. Posterius erat: Per se, an per consensum Pars laboret. Hoc quidem Symptomata quatuor, iisque; efficacibus, modis declarant. Modi isti à tempore, magnitudine, exacerbatione, continuitate dependent. A tempore: Symptomata quippe priora ostendunt se in parte principali: consecutaria v. in ea, quæ illius affectu afficitur. Ita se prius in rene dolor, quam in crure stupor ostendit, quotiens reni calculus inhærens crura in consensum trahit. conf. VI. Epid. I. 12. A magnitudine: Symptomata enim, quæ partem primo affectam sequuntur, graviora esse solent: leviora autem, quæ per consensum contingunt. Intestinorum recto inflammato, simul vesica, sed minus illo dolet, de fistulis. III. IV. Ab
exacerba-

exacerbatione: Affectus enim partis consensu laborantis, ita cum primum affectæ partis affectu cohærere solet, ut ad hujus ille augmentum augeatur, & decrementum minuat. Ita dolorem capitis à feбри, abeunte hac abire simul comperimur.

5 Ita & quædam feminarum appetitum prosterne cum nausea, torminibus ventris, cephalalgia, aliisq; symptomatis, instante menstruorum fluxu; iis autem fluentibus, omnia mitigari & ad salubritatem reverti videmus. Heic tamen cauto opus: potest enim hoc fallere. Nempe cum duarum partium affectarum symptomata simul ingravescent, simul mitescunt: quia ex eodem fonte uno tempore in utraq; influere humor morbificus potest. Agasii filia eo modo, cum coxa doleret, simul etiam suspirio vexabatur, quod & dolore remittente cessabat. *VI. Epid. IV. 7. A*

15 continuitate: Continua enim plerumq; symptomata esse in ea parte solent, quæ non cum alia patitur, sed ipsa in se patiendi causam habet. Hac ratione phrenitidē à parahrenitide distinguimus. Phrenitis nempe indefinenter affligit: at Paraphrenitis per intervalla, eoq; tēpore potissimū, quo viget febris cui supervenit. Dicebā vero plerumq;: quoniam & hoc fallere nonnumquam potest.

20 Potest enim evenire, ut symptomata sint continua, & pars per consensum laboret. Potest contra evenire, ut symptomata sint interrupta, & pars per se laboret. Prius accidit duplici occasione: Posteriori, simplici. Prima est: quando pars patiens à se jugiter emittit aliquid noxii, quo una secum pati aliam adigat. Ita interdum continua stranguria est ab ichore acri, qui ex rene corrupto in vesicam destillat. Secunda est: quando pars primum affecta impedit, quo minus vel à se exeat vel per se transeat hoc, quo ad agendum alteri opus est. Pausaniæ sophistæ sic resoluta manus fuit, quoniam in cervice nervi, frigus à psecade passi, spiritum

30 non transmitterent. Tertia est, quando in parte per se laboranti materia morbifica vicibus vel accedit & recedit, vel turgescit & mitescit. Prius frequens ulceratæ vesicæ est. Posterior pancreari ustis repleto glocibus accidit, quotiens à ventriculo cibis tumente premitur. Non parum vero etiam juvenia & læ-

dentia parti dignoscendæ faciunt. Nam si duæ partes simul afficiuntur, atq; ex adhibitis alterutri jvantibus vel nocentibus altera lædatur aut juvetur, consensu hanc laborare, dubium non est. Ita capiti causam dolendi ventriculum esse dubitaverit nemo, qvi hoc curato illud se habere melius experitur. Præter hæc nos huic dignotioni argumentum ab his, quæ præcessere, Causis petere jubent. Nam si pars affecta, non sit evidenter læsa; sit autem ea, cujus consensu pati potest, hoc modo reapse pati probabile est. Cui ventriculus imbecillitate pridem laboravit, si caput postea dolet, hoc laborare propter illum, verisimile est.

XLII. Nosognomica est diagnostica morbi. Dignotio hæc duo sibi proposita habet: speciem & affectiones. Species mihi morbi naturam, non tam communem, quam propriam significat. Communem voco, quam morbus absq; eo, in quo est, consideratus habet. Propriam vero, quam is ipse habet ratione subjecti, in quo est, Utrumvis exprimi in definiendo necesse est. Exprimere vero Morbi naturam communem, per Genus; propriam, per Differentiam solemus. Et ecce aliquot exempla! Langvor est penuria spiritus. Plethora est luxuria sanguinis. Ascites est hydrops abdominis, Vulnus est divisura carnis. Gibbus est scolioma dorsi. Atq; hoc quidem modo omnes omnino Morbi particulares definiiri & possunt & debent. Possunt: quoniam satis est, ad demonstrandum cujusq; Morbi essentiam, Genus nominasse: existentiam vero, Subjectum indicasse. Ubi enim morbus sit, Differentia dicit. Quis a. morbus sit, Genus comprehendit, Genere enim morbi fundamentum & vitium continentur. Fundamentum est, quod peccat. Vitium est, quo peccat. Utrumvis, quod & quale sit, ex Generis definitione comparet. Ut compareant, exemplorum, quæ proposui, genera definiamus. Penuria est mensura deficiens, aut defectus mensuræ. Luxuria est mensura excedens, aut excessus mensuræ. Hydrops est colluvies ichoris, aut ichor collectus. Divisura est continuitas soluta, aut solutio continuitatis. Scolioima est figura depravata, aut depravatio figuræ. Ubiq; gemina

mina quod exhibita sit definitio, factum est, ut intelligatur, quotiescumq; morbus quis quod ad essentiam, sive naturam genericam definiendus est, nihil interesse, vicem Generis, fundamentum an vitium; Differentiæ vero, vitium an fundamentum sustineat. Res eodem quippe prorsum recidit. Interibi ea ubiq; præferenda, quæ clarior est. Sic in Hydrope definiendo clarius est, Genus per vitium, per Colluviem representari, quam per vitiatum, sive Ichorem. Morbi igitur omnis particularis definitio resolvitur in tria: vitium, & vitiatum, atq; subjectum. Sic enim v. c. totum Languoris, est spiritus mensura deficiens: totum Plethoræ, est sanguinis mensura excedens: totum Ascitæ, est abdominis colluvies ichorosa: & sic porro.

XLIII. Atq; hoc jam modo Morbi definiri, sicut ad unum omnes quiti sunt; ita & revera debent, tam cognitionis, quam curationis gratia. Nam ut clavus curationis cognitio est: ita clavis cognitionis, definitio est. Venuste Philosophus, *θερισμός ἐστὶ τὸ ἕσις γωρ, σμός*. Ideam v. morbi ut Signa demonstrent, necessum scire, in quibus consistat cujusq; idea. Quæ si scimus, jam non potest esse difficile, ex propriis cujusq; signis signatum agnoscere. Quo enim quid significat, id est imago causæ in effecto expressa & representata. Effecta sunt symptomata. Symptomatum causæ sunt morbi. Imago igitur à Morbis in symptomatis effigiata, necessario id omne, quod est in re, representat. In quovis a. Morbo gemina natura est: generica sive communis multarum partium, & specifica sive propria uni. Atq; hoc fundamentum fuit, cujus intuitu §. XX XI. distinguebamus Signa in pathognomica & diagnostica. Pathognomica morbi scilicet ea sunt, quæ communem ejus naturam notant. Unde &, ubi idem essentia Morbus est, ibi eadem Symptomata, eadem in symptomatis Signa esse necesse est, sive appareant omnia, sive non. Quod vero quædam quandoq; non appareant, id oportet Parti acceptum; ejusq; positionis præsertim reddere. Pleuritis v. gr. inflammatio lateris est. Quæ igitur Inflammatio est, necesse habeat cuncta symptomata, quæ inflammationem necessario consequuntur, Ita autem rubor & calor

calor Sanguinem, materiam inflammationis, fundamentum morbi: dolor & tumor Excessum, vitium sanguinis, formale morbi: pulsatio & renisus deniq; Sanguinem stagnantem, totum morbi consequuntur. Ex omnibus autem dolor & calor soli in sensum ineurrunt: cæteris se non potentibus in apertum dare, 5. quod neq; videri locus, neq; tangi potest. Quandoq; calorem quoq; æger non sentit. Quum nempe parum est, quod in parte stagnat. Hoc similive casu, quum Morbi Pathognomica rem in certo non ponunt, necesse est, ut diagnostica ponant. Signorum hoc genus hoc casu esse aut Partis symptomata propria aut Proprietates in symptomatis morbi à parte debent. Hujus generis in 10 exemplo proposito sunt nō solū illæ aculeatæ punctiones, quibus se dolor manifestat; verum etiam rubor & tumor non apparentes. Hinc enim interius esse malum constat. Prioris a. generis sunt, non simpliciter Tussis & respiratio difficilis & febris continua, ut ajunt vulgo: sed Tussis insanum stimulans stimuloq; velut enecans; Respiratio densa, brevis, intercisa; Febris tertiana continua simplex aut duplex. Quibus addere oportet Doloris ad jugulum vel hypochondrium inclinationem: ut & ejus ex hoc vel illo decumbendi modo exacerbationem aut non; aliaq; ta- 20 lia, in Pleuritidis historia speciatim & accurate proponenda: nunc enim ejus exemplo dumtaxat utimur, lucis causa.

XLIV. Fontes autem, unde Morborum signa desumuntur, ipsa quoq; Symptomata sunt, eorumq; triplex genus. De quibus initio notandum: quod, sicuti ad Partis affectæ notationem multo 25 plus functiones læsæ, quam cæterorum symptomatum aliquod genus conferunt: ita è contrario ad Morbi depræhensionem plura potioraq; signa ab Excretorum partiumq;, quotquot in aspectum sensumq; medici cadunt, mutatis qualitatibus suppeditari, quam à Functionibus læsis. Præterquam quod, quotiens 30 ad testimonium de morbo Functiones adhibentur, non tam earum læsiones, quam læsionum, quas ab ipso morbo habent, proprietates spectare oporteat. In eodem negotio rursus potiora sunt,

sunt, quæ ab Excretorum, quam quæ à Solidorum qualitatibus desumuntur. Excreta enim raro non pars sunt aut Materie mor-
bificæ aut Partis ægrotantis. Utrum fuerint, clarum præ se signū
latitantis morbi ferunt. Solidorum vero qualitates mutatae,
5 quamquam sese aliquando Materie morbificæ, non semper ta-
men debent. Est interim, ubi præter has aliud signum, nisi ma-
joris certitudinis gratia non sollicitamus. Quemadmodum & ex
sōlo interdum Excreto morbum abunde cognoscimus. Sic quoq;
Functionis aliquando sola læsio ad perfectionem morbi satis est
10 indicii. Sed exemplis etiam ista illustremus.

XLVI, Morbum ergo primum Excreti substantia, quantitas,
calor, color, odor, sapor: deinde Excretionis locus, modus, tem-
pus, ordo: deniq; Excernendi retentio ostendunt. Substantia:
nam est ulcere si quid ossei exit, Caries subest. Ab alvo exi-
15 ens crudior chylus quidem, Cœliacam; cibus vero Lienteriam
significat. Quibus in urina subsidunt sabulosa, iis vesica Cal-
culo laborat. Si quis sanguinem, aut pus, aut squamulas mejat, &
gravis odor adsit, vesicæ Exulceratio significatur. *IV. aph. 31.* Quan-
titas: nam si quis spumantem sanguinem largissime quasi vomit,
20 ei Rupta in pulmone vena est. *Coac. 433.* Atrum grumosumq;
vomens in copia, lienis Obstructione laborat. Calor: nam si quis
meram fervidamq; bilē sursum deorsum egerit, hæc Cholera est.
Cels. IV. 14. Color: nam si ab inguine virus viride & acre ac fetidū
sponte crebroq; stillat, hæc Gomorrhæa venerea est. Odor: nam
25 si, quod alvus merum dejicit, morticinum olet, Hæmotexiam si-
gnificat. Sapor: nam si omni mane velut vitrioli acidum quis je-
junus, parva quantitate licet, ore reddat, Cacochiliam acidam
notat. Locus: nam si mulieri à pestilente bubone menstrua ab
inguine prodeant, muliebrem sinum esse perrosolum & ulcera-
30 tum significat. Modus: nam si vel urina vel homerda præter vo-
luntatem alicui effluant, vesicæ anive sphincter resolutus est.
Tempus: nam si tormentum umbilicale è parturientis sinu
procidit ante fœtum, Fœtus mortuus est. Ordo: nam si nares
emungenti purulenta prius, tum mucosa exprimuntur, in nare

Cc

Ulcus

Ulcus est: si contra prior mucus, deinde pus, vel simul expelluntur, Suppuratum intra cranium est. Retentio excernendi: nam si ab hæmorrhoidibus in totum curato, sub vesperam tumere pedes cœperint, Hydrops nascitur. *conf. VI. aph. 12.*

XLVIII. Solidorum qualitates mutata quantam quoque vim ad Morbi deprehensionem adferant, exemplis itidem innotescere potest. Exempla autem suppeditabunt Color, nitor, sonus, fœtor, sapor, intemperies, mollities, durities, tumor, figura, positura, numerus, character, & idiosyncrasia. Color quidem observari in omni parte, maxime tamen in oculis & vultu solet. Spectanda vero in Colore mutatio est, & in mutatione successio & vicissitudo. Qui seipso factus est coloratior, abundat sanguine. Qui contra decolor, is ex colore, qui apparet, judicandus est. Qui enim velut cretatus albet, Leucophlegmatias est. Qui instar galbulæ flavet, Istericus est. Cui oculi plumbei sunt, Verminosus est. Cui oculorum subcava cum splendore & tumore purpurea sunt, Scorbuticus est. *conf. Progn. II. III.* Nitor, sicut spectari in facie, ita testari de Spiritus & sanguinis affectibus maxime solet. Cui enim speciosior solito est, Plethoricus est. *Celsus II. 2.* Cui oculi ad instar siderum scintillant, spes est ut brevi in furorẽ incidat. *VI. Epid. I. 57.* Premit altum corde dolorem, cui oculorum nitor obscuratus est. Sonus, ubicumque fuerit auditus, ex flatu morbum notat. Fœtor, unde veniat, observari curate debet. Qui ab ore prodit, quandoque cariosi dentis, aliquando ulceratarum faucium, interdum ab gingivis scorbuto corrosis, nonnumquam à pulmone tabido aut ventriculi cacochilia est. Non ubique tamẽ idem fœtendi modus est. Sapor, etsi plerumque Ventriculi morbum significet; sæpe tamen Sanguinis aliquem, quandoque & Pulmonis arguit. Ita sane amarus esse à biliosa Ventriculi non modo cacochilia, sed & Sanguinis cacochymia potest. Salsus, morbum Ventriculi aliis, mihi Sanguinis significat. Putridus & purulentus contra ulcus Pulmonum aliis, mihi sæpe corruptelam Ventriculi notat. Intemperies itidem, sive habentis tantum, sive etiam me-

tiam medentis sensu fuerit percepta, qualis erit, talem morbum notat: si calida calidum; si frigida, frigidum. Ita, qui februnt, si majorem in hypochondrio, quam alibi corporis, calorem sentiunt, recte jecur inflammatum credas. Mollitiem quoque; & durtiem, & quicquid præterea qualitatatum secundarum est, quod deprehendi tactu potest, ad cognoscendum morbum conferre plurimum, experiundo experimur. Sic hypochondrio ad tactum renitente, inflammatio subfit, an scirrhus, durtiæ modus dicit. Tumor etsi de morbo testetur potius ubi, quam qualis sit: nihilominus ad naturæ ejus cognitionem facere, certum est. Sic collinæqualis & durtiusculus tumor, Scrophulas prodit, Figuræ morbum notantis exemplum dat constitutio alata in tabescente. Hic enim ex pulmonis ulcere tabem profectam innuit. Posituræ autem in prolapso utero habemus. Hic enim necessum est, abrupta ejus ligamenta esse. Numeri est in testicondis. Morbus enim posituræ est, si ob eam sementatio nulla est. Character etiam morbis noscendis confert non parum, cum ad eum attenditur. Sic ferox ex miti responsum, delirii signum est. *Coac. 51.* Sic cadaverosus vultus in eo, qui *ὁρροσενδι* est, corruptionem extremam sanguinis significat. Idiosyncrasia denique; morbi quoque; signum præ se ferre, quandoque; solet. Sic in morbo nisi difficilis coctionis cibos non ferre, signum est Spiritus valde penetrabilis, sive iusto multum calidioris, subtilioris, acrioris.

XLIX. Functiones læsæ denique; quamquam ad significationem Morbi faciunt minus, faciunt tamen. Earum igitur si qua abolita est, Membria ut corruptionem aut amissionem arguit. Ita omnimoda cæcitas, Oculi aut humorum perturbationem effusionemve; aut totius tabem casumve significat. Si qua intercepta est, Viæ, qua transire spiritus ad membrum debet, oclusionem significat, sive obstruendo ea, sive comprimendo facta sit. Sic cæcitas, quæ & subito orta est, & nullo apparente in oculis vitio, Guttam serenam notat, sive Optici obturationem. Si qua imperfecta est, Languorem facultatis, hoc est, defectionem spiritus

ritus arguit. Sic chilificatio ante perfectū chilū deficiens, Penuriā calidi in fonte & foco ostendit. Si quæ depravata est, sive defecta sive provecta est, necesse erit attendere ad conditionē, circa quā depravata esse contigit. Secundum eam nempe judicare de Affectu oportet. Hoc tamen commune omnibus est, quod, si defecta sint, Spiritus languorem vel impedimentum: si provecta, ejusdem furorem vel irritamentum significant. Quid vero vitii sit in re, quæ aut sufflammat spiritum aut incitat, id prudentis est ex ipsa actione læsa & læsionis occasione scrutari. Quæ enim Temporis statutum antevertit, Objecti moventis aut copiam aut acrimoniam innuit. Copiam: sic menstruatio, quæ diem suum die uno vel altero prævenit, solito pleniorē plenitudinem Sanguinis demonstrat. Acrimoniam: sic Febris, quæ horam suam hora una vel altera prævenit, peccantis materiæ tenuitatem & pravitatem notat. Quæ vero Temporis ordinariū protol- lit, aut Objecti contrarias dispositiones, aut Facultatis oppressionem vel enervationem arguit. Inopiæ in objecto exemplum Menstruatio præbet, tum in junioribus, quæ aut ad plenam maturitatem non pervenere aut ex morbo se non satis resumere; tum in provectioribus, quæ gignere superfluum cessant. Crassitiæ in objecto similisve qualitatis exemplum Tussio rara & profunda suggerit. Facultatis oppressionem, pulsus plenus & obscurus: enervationem vero, obscurus & vacuus ostendit. Par ratio ceterarum esto.

L. Morbi speciem dignovisse multum est, sed ad curandum non satis. Remediorum quippe materiam cum inveniendi tum adhibendi causa oportet mederi rite satagentem etiam ad morbi Affectiones, sive potius hinc pedentes Differentias accidentales animum advortere. Quarum tamen non pauca signis non egent. Quibus autem signis illæ dignoscantur, quæ aut suo se nomine non patefaciunt, aut una se cum morbi notitia non ingerunt, operæ pretium fuerit, deinceps exponere. Cui expositioni quia jam in Pathologiæ §. LXI. præscriptus est ordo, nihil eum attinet repetere; satis est vestigia relegere. Materiæ itaque, morbum con-

bum constituentis, conditio plerumq̄; morbo cognito, simul
 cognoscitur. Quæ eam tamen maxime patefaciunt, signa ab ex-
 cretis, à colore, & afflictionis modo desumuntur. Ab excretis:
 sic Pleuritidem v. gr. esse à Sanguine, meraco quidem, cruenta;
 5 bilioso autem, flava sputa innuunt. A colore: sic Icterus esse à
 Bile, flava quidem, luridus; atra vero, fuscus color arguit. A mo-
 do afflictionis: sic Tormina esse à Flatu quidem, subita; ab Hu-
 more autem, lentior invasio, exacerbatio, declinatio docent.
 Magnitudo morborū, quia magna esse, & non magna potest: si-
 10 gna utriusq̄; præbere Morbi subjectum, materia, affectiones, ef-
 fectiones, & causæ solent. Subjectum: necessario enim Magni
 morbi sunt, qui occuparunt vel Partes principes munusve publi-
 cum aut valde necessarium exercentes, ut mania, hepatitis, vo-
 mitus, ophthalmia; vel Corpus corporisve partem inhabilem
 15 affectioni, ut tertiana in senibus, ascites in pueris. Materia: mor-
 bi enim Magni sunt, qui sunt in materia vel multa, ut hydrops;
 vel maligna, ut cancer. Affectiones: quibus enim hæ magnæ
 sunt, iis etiã morbi Magni sunt. Talis est v. gr. cujus febris aut
 perpetuo affligit, aut accessiones habet protractas & inordinatas
 20 & vel anticipantes vel eodem in statu permanentes. Symptoma-
 ta: quæ si magna sunt, etiã Magni morbi sunt, & tanto majores,
 quanto urgent magis. Apoplexia gravis an levis sit, non ali-
 unde, quam ex symptomatis dignoveris. Causæ: non potest e-
 nim non Magnus morbus esse, cujus efficiens magna est, seu mo-
 25 le, seu virtute, seu utraq̄; Mole: ita cum præter naturam copie-
 sior cibus est ingestus, morbum id creat, eumq̄; majorem mino-
 remve pro eius, quod assumptum est, copia. Virtute: ita omnis
 à Veneno, aliave qua materia intus genita, quamvis ea exigua
 sit, Magnus tamen morbus est. Utrâq̄;: ita si quod durum vehe-
 30 menter contundit, non carnem modo, sed & ossa comminuit.
 Morem ubiq̄; symptomata produunt. Quæ & in benignis, & in iis
 morbis, qui natura maligni sunt, eadem cum iis sunt, quæ essen-
 tiam morbi patefaciunt. Eo enim ipso, quo species morbi, etiã

proprietas cognoscitur. In iis autem morbis, qui esse benigni solent, malignitatem maligna symptomata detegunt. Malignum est, Febrire ex præcordiorum dolore: *Coac. 31. I. Epid. XI. 3. XII. 5.* tertiana continua anxium esse: *Coac. 33.* circa exacerbationes tussire & tenuiter sudare: *ib. 113.* dolorem ex femore progredi: dolere suras: 30. ventriculi dolenti os præcordia tensa esse & caput dolere: 286. in febre convelli, manusq; ac pedes dolere: 30. lumborum dolorem sine manifesta causa sæpe impetere: 108. 322. horrere simul & caput dolere ac tenuiter sudare: 12. cum sopore rigere & habere faciem cum sudore flamneam: 7. rigere septima decima atq; iterum quarta supra vigesimam: 11. in media febre inordinata multum cum torpore rigores exacerbari velut in tertiana: 26. rigere dum vulnus sanguinem fundit: 328. tremere mente mota ab atra bile: 93. præter rationem levare: 48. 370. ex longo morbo se resumentes bene cibum sumere, nec proficere: 126. febrientem & præcordia dolentem ac voce destitutum sudore non liberari: *I. Prorrhet. XI. 9.* sudare tenuiter & frequenter præcordio tenso: *Coac. 32.* tenuiter in febre sudare: *ib. 42.* parotides emergere præcordis dolentibus: 284. ante partum velut choleram cum febre pati: 535. egestionem, sanguine erumpente, viscosam esse & variegatam nigris maximeq; albis: 330. 614. oculos in febre rubere: 219. præter rationem, quæ apparent, disparere: in febre dolores ad præcordia fieri & sine sudore solvi: 297. 299. tumorem, alvo suppressa, sine ulla novatione cito solvi: 623. quicquid se feбри opponit, nec abscessum significat. Motum quoq; symptomata faciunt notum. Quæ enim protinus multa & magna adsunt, quæq; subito seu numero seu incremento augentur, acutum: quæ vero pauca & parva & lente festinantia, non acutum innuunt. *conf. ad I. Epid. III. 16. d. dieb. judicat. III. 1. & d. vict. ac. III. 1.* Hæcticum aut scheticum esse morbum docent ejus natura, subjectum, causa, & symptomata. Natura; sua enim hæctici sunt, quartana, hydrops, cancer: schetici contra, synochus, vulnus, scabies vulgaris. Subjectum: ita

ita hecticus est, qui nervis, ossibus, pudendis, senibus, infirmisq; corporibus insidet: contra scheticus, qui in sanguine est. Symptomata: quæ enim sibi constant, aut longa mora invaluere, hecticum dicunt: uti quæ variant, varieq; absistunt & redeunt, scheticum. Subitanus morbus, an paulatinus sit, qui se curandum offert, ægroti plerumq; indicio cognoscendum est. Subitanei omnes cum terribilibus, si non etiam periculosis symptomatibus ingruunt. Recens an inveteratus morbus sit, ægrotantis etiam indicio rectius, quàm ex his, quæ apparent, cognoscimus. Temporis, in quo morbus versatur, dicognoscendi una est, & optima regula: Incipientibus morbis, & desinētibus omnia leviora: vigentibus a, vehementiora sunt. *II. apb. 30.* Divinū morbū nō facile est à naturali distinguere. Aliquid tamen huc confert consideratio causarum & symptomatum. Causarum, dico: si enim vivendo nihil uspiam peccatum est, neq; ab alia qua manifesta occasione morbus incepit, is interim excedere non vanis argumentis naturæ limites observetur, verosimile est, divinum esse. Symptomatum quoq;: nā si talia sunt, quæ nulli uni morbo adesse, neq; ab causis naturalibus, cujusmodi apparent, edi queunt, non immerito divini suspicio erit. *conf. ad Progn. I. 14. l. d. morb. sacr. I. 3. V. 2. &c.* Hæreditarum ostendunt morbi natura, subjectum, causæ & effecta. Natura: non enim quilibet transire ad posteros potest. Familiare id tibi, melancholiæ, podagræ, calculo. Itaq; si puer podagra laborat ante usum veneris, contra *VI. apb. 30.* ex hæreditate esse hoc malum, haut vana esse conjectura solet. Causæ: si quis enim simili, quo parentum aliquis tenebatur, morbo corripitur, citra quod ipse eum sibi conciliasse constet, vix dubitandum videtur, quin per traducem sibi communicatum fomitem illius habeat. Subjectū: nam si cui, ex altero parentiū tabido nato, corpus inde ab incunabulis fuerit macilentum, infirmum, morbidū aut esse tale cum mutatione ætatum cœperit, ei tabes in visceribus latet. Effecta deniq;: nam si quis, à calculoso satus natusq; primis annis incipiat urinam reddere, quæ sit lactea & lenta, subitotq;

toq; super lapide velut sabulosa fiat, huic merito metuas calculi genitricem dispositionem adesse. *d. aër. XXIII. 7.* Fuit ergo Diagnostica quoq;

LI. Prognostica est Semeiotica futurorum. Futurum autem illud, quod Medicum & prælagire docet & præmonere decet, aut Morbus aliquis, aut Eventus morbi est. Sanitatis enim nulla significatio præscia, nisi in morbo est. Illorum ergo respectu Prognosticam divido in Nosomanticam & telomanticam.

LII. Nosomantica est prognostica morbi. Hæca duplex est: generalis & specialis. Generalis est, quæ certorum temporum est. Quibusdam enim annis, tum anni temporibus, & frequentiores morbi sunt, & plures unius pluriumve generum certos invadunt. Prælagium eorum Præceptor nos desumere ex Causis communibus, earumq; effectis jubet. Causæ istæ sunt Spiritus & cibi potusq;. *confer. ad Pathol. S. LXXXVI. l. de aëribus. I. Spiritus ipsi est aër haustus. d. stat. IV. 8.* Aëris itaq; constitutio magni hæc momenti est: quoniam nullius rei major cum mortalibus societas est. Tales itaq; expectare morbos oportet, quales aëris facere constitutio potest. *d. humorib. 7.* Quales autem expectare debeas, ut artificiosè prælagias, opus sane, ut attendas, naturalis Aëris constitutio, an præter naturam sit. Naturalem voco, qui aut anni temporis aut diei horis respondet. *v. III. aph. 8.* Quando id fit, tum saluberrimum ver audit: proxime deinde ab hoc, hiems; periculosior æstas, longe vero autumnus periculosissimus est. *ib. 9.* Cum enim ex tempestatibus optimæ æquales sunt, sive frigida, sive calida; contra pessimæ, quæ maxime variant: idcirco est, quod autumnus plurimos opprimat, quoniam maxime inæqualis natura est. Nam fere meridianis temporibus calor: nocturnis atq; matutinis, simulq; etiam vespertinis, frigus est. Corpus ergo, & æstate, & subinde meridianis caloribus relaxatum, subito frigore excipitur. Sed ut eo tempore id maxime fit, sic, quandocumq; evenit, noxium est. *III. aph. 4. d. Præcept. XI. 9.* Ubi autem æqualitas est, saluberrimi sunt sereni dies: meliores pluvii,

pluvii, quam tantum nebulosi, nubilive: optimiq; hieme, qui omni vento vacant: æstate, quibus Euri apud nos & Favonii perflant. Si genus aliud ventorum est, salubriores Septentrionales, quam Subsolani vel Austri sunt. Sic tamen hæc, ut necesse attendere, quemadmodum regionum sorte mutantur. Nam fere ventus ubiq; à mediterraneis regionibus veniens, salubris; à mari, gravis est. *conf. II. Diat. V. VI.* Neq; solum in bono tempestatum habitu certior valetudo est; sed & pejores morbi, si qui incidunt, leviores sunt, & promptius finiuntur: sicut econtrario, tempestate non favente Leviores morbi difficile solent judicari. *Celsus. I. 1. p. m. 42. 43.* Prout itaq; tempora fuerint, ita eis familiares morbos expectare oportet. De his tam vera, quam verusta observatio est: Morbi quilibet quidem in quibusvis anni temporibus fiunt, aliqui tamen in aliquibus illorum magis & fiunt & exacerbantur. *III. aph. 19.* Vere enim maxime, quæcumq; humoris motu novantur, in metu esse consueverunt. Ergo tum insaniæ, melancholiæ, hæmorrhagiæ, anginæ, lippitudines, gravedines, raucedines, tusses, lepræ, impetigines, vitiliginæ, tubercula, pustulæq; ulcerosæ plurimæ oriri solent. *ib. 20.* Hi quoq; morbi, qui in articulis nervisq; modo urgent, modo quiescunt, tum maxime & inchoantur & quiescunt. Æstas non quidem vacat plerisq; his morbis, sed adjicit febres, vel ardentæ, vel tertianas, subinde & quartanas, vomitus, alvi dejectiones, ophthalmias, aurium dolores, oris ulcerationes, putredines & cancos, cum in ceteris quidem partibus, tum maxime obsecnis, & quicquid sudore hominem resolvit. *ib. 21.* Autumnum quod attinet, in eum vix quidquam ex his non incidit: sed oriuntur eo quoq; tempore febres quartanæ, ac erraticæ, lienes, hydropes, tabes, stranguriæ, lenterix, dysenterix, ischiades, anginæ, asthmata, ilei, epilepsix, insaniæ, melancholiæ. 21. Idemq; tempus & diutinis malis fatigatos, & ab æstate, etiam proxima prescos interimit; & quosdam longissimis implicat, maximeq; quartanis, quæ per hiemem quoq; exercent. Neq; aliud magis tempus pestilentix patet, cujuscumq; ea generis est;

ris est; quamvis variis rationibus nocet. *p.* Hieme tandem pleuritides, peripneumonia, lethargi, gravedines, raucedines, tussis, dolores pectorum, laterum, lumborum, capitisq; vertiginēs, apoplexiæ magis fiunt. *23.* Quinhiems, si quid pridem in faucibus, in lateribus, in visceribus mali fuit contractum, id irritat & facere gravius atq; incurabilius solet. *conf. Cels. c. l.* De his, ut & sequentibus, addere ad veterem observationem novam cautionē oportet. nimirum, Aëri modum faciendi certos morbos, tam à regionibus præscribi, quam temporum mutationibus. *III. apb. 1. d. Humor. VI. 5. d. aër. 29. I. 5.* Itaq; naturalis etiam dici merito debet, quæ secundum loci & regionis consuetudinem obtingit. Sic est, ubi tempestas toto anno suda est, paucis duntaxat septimanis & tum continue pluviosa. Apud Belgas nihil constantius inconstantia est: adeo etiam, ut rotundo anno duos videre dies omnia similes vix umquam liceat. Quæ ratio, quod tam multos, tam instabilis & multigenis iudicii morbos experiantur. Rostochium contra aëris constantia, ejusdemq; cum tempore harmonia communiter gaudet. Unde rarissimos experitur morbos acutos & contagiosos. Quum naturam tempora non servant, videndum, Aër qualitatibus an substantia peccet. Qualitatibus excedere certa vel tempestate vel parte anni solet. Ex tempestatibus, Aquilo tussim movet, fauces exasperat, ventrem adstringit, urinam supprimit, horrores excitat, itemq; dolorem lateris, & pectoris. *III. apb. 5.* Sanum tamen corpus spissat, & mobilius atq; expeditius reddit. Auster autem heberat, sensus tardat, capitis dolorem movet, alvum solvit, totum corpus efficit hebes, humidum, languidum. *ib. 17.* Ceteri venti, quo huic vel illi propriores sunt, eo magis vicinos his illisve affectus faciunt. Calor omnis & jecur & lienem inflammat, mentem hebetat &, ut anima deficiat, ut sanguis porrumat, efficit. Frigus modo nervorum distentionem, modo rigorem infert; ut & nigrorem in ulceribus, & horrorem in febribus. In siccitatibus, acutæ febres, lippitudines, tormina, urinæ difficultates, articularum dolores oriuntur. Per imbres,

imbres, longæ febres, alvi dejectiones, angina, cancri, morbi comitiales, resolutio nervorum. 10. Neq; solum interest, qvales dies sint, sed etiam, qvales ante præcesserint. Ita si Hiems sicca septentrionales ventos habuit, Ver autem austros & pluvias exhibet, fere subeunt ophthalmiæ, & dysenteria, & acuta febres, maximeq; in mulieribus & in muliebribus sive viris natura humidis mollibusq;. Si vero Austri pluviaq; hiemem occuparunt, ver autem frigidum & siccum est, gravidæ quidem feminæ, quibus tum adest partus, abortu periclitantur: hæ vero quæ gignunt, imbecillos, vixq; vitales edunt. Ceteros lippitudo arida &, si seniores sunt, gravedines atq; destillationes male habent. 11. 12. At si à prima Hieme austri ad ultimum Ver continuarint, laterum dolores, & insania febricitantium, quam celerrime rapiunt. Ubi vero calor à primo Vere orsus æstatem quoq; similem exhibet, 15. necesse est, multum sudorem in febribus subsequi. 6. At si sicca Æstas aqvilonones habuit, Autumno vero imbres austriq; sunt, tota hieme, quæ proxima est, tussis, destillatio, raucitas, in quibusdam etiam tabes oritur. 13. Sin a. Autumnus quoq; æq; siccus iisdem Aqvilonibus perflatur, omnibus quidem mollioribus corporibus, inter quæ muliebria esse proposui, secunda valetudo contingit: durioribus vero instare possunt, & aridæ lippitudines, & febres partim acuta, partim longæ, & hi morbi, qui ex atrabile nascuntur. 14. Qvod si vero substantia Aër peccet, morbos populares grassaturos, dubitandum non est. Qvales autem, 25. ligni tantum an etiam contagioli, an utiq; pestilentes, natura insufficientis, infectionisq; magnitudo & diurnitas præmonstrabunt. De his ipsis vero nos certos reddunt, quæ in aëre, in aqvis, in terris, in animalibus, imo ipsis hominibus præter naturam apparent. De quibus sigillatim dicere, nimis esset longum. Cibi vero nos expectare communes morbos jubent, quoties magna vel omnium caritas vel aliquorum ubertas est. Potus, ubi aqua est, secundum hujus conditionem: *d. aër. I. 6.* ubi tacitius, secundum rerum, unde fiunt annonam signa edunt, *II. Diet. XXI. XXII.*

LIII. Specialis nosomantica, certorum hominum est. Quæ & ipsa duplex est: communis & privata. Communis est, quæ ad plurium Hominum, sed ejusdem conditionis, morbos pertinet: puta, ætatis, habitus, aliusve similis. Ætates inter media tutissima est: quia neq; juvenatæ calore, neq; senectutis frigore infestatur. *II. apb. 39. Coac. 512. Longis morbis senectus, acutis adolescentia magis patet. I. apb. 14. Prognost. XXII. 13. Cels. c. l. p. 43. Speciatim vero Pueri, proximiq; his, & vere optime valent, & ætate prima tutissimi sunt: Senes ætate & autumnus prima parte: Juvenes hieme, quicq; inter juventam & senectutem sunt. Senibus inimicior hiems, æstas Adolescentibus est. III. apb. 18. Tum si quæ imbecillitas oritur, proximum est, ut Infantes, tenerosq; adhuc pueros serpientia oris ulcera, vomitus, nocturnæ vigiliæ, aurium humor, circa umbilicum inflammationes exerçant. 24. Propria etiam dentientium, gingivarum exulcerationes, distentiones nervorum, febricula, alvi dejectiones, maximeq; caninis dentibus orientibus male habent. Quæ pericula plenissimi cujusq; sunt, & cui maxime venter adstrictus est. At ubi ætas paulum processit, glandulæ, & vertebrarum, quæ in spina sunt, aliquo inclinationes, strumæ, verrucarum quædam genera dolentia, & plura alia tubercula oriuntur. Incipiente vero jam pube, ex iisdem multa, & longæ febres, & sanguinis ex naribus cursus. Maximeq; omnis pueritia, primum circa quadragesimum diem, deinde septimo mense, tum septimo anno, postea circa pubertatem periclitatur. Si quæ etiam genera morborum in infantem inciderunt, ac neq; pubertate, neq; primis coitibus, neq; in femina menstruis finita sunt, fere longa sunt: sæpius tamen his morbi pueriles, quæ diutius manserunt, terminantur. Adolescentia non tantum morbis acutis, ut dixi, sed & comitialibus, tabiq; maxime objecta est: fereq; juvenes sunt, qui sanguinem expuunt. Post hanc ætatem laterum & pulmonis dolores, serhargus, cholera, insania, sanguinis per quædam etiam velut ora venarum profusio. In senectute spiritus & urinæ difficultas, gravedo, articulorum & renum dolores, nervorum resolutiones,*

lutiones, malus corporis habitus, nocturnæ vigiliæ, vitia longiora aurium, oculorum, etiam narium, præcipueq; soluta alvus, & quæ sequuntur hanc, tormina, vel lævitas intestinorum, ceteraq; fusi ventris mala. *ib. 25. ad finem.* Corpora quod attinet, habilissimum quadratum est, neq; gracile, neq; obesum. Nam longa statura, ut in juvenia decora est, sic matura senectute conficitur. Gracile corpus infirmum: obesum hebes est. *II. aph. 44. 54.* Graciles, tabes, dejectiones, destillationes, item viscerum & laterum dolores fatigant. Obesi plerumq; acutis morbis, & difficultate spirandi strangulantur, subitoq; sæpe moriuntur, quod in corpore tenuiore vix evenit. *conf. ad hæc omnia Cels. c. 1. p. m. 46.*

LIV. Privata est, quæ ad unius Hominis morbum, eumq; venientem pertinet. Venientis prænuncia vero, Morbum vel ipsum vel recidivum spectat. Morbum ipsum quod attinet, ejus quædam indefinita præsignificatio, quædam definita est. Indefinitam appello, quæ aliquem imminere morbum, non vero, quis, ostenditur. Ita enim revera est, raro quisquam tam ex occulto morbus ingruit, ut non ante quædam ejus notæ extiterint. Quarum communissima est, aliter se corpus habere, atq; consuevit; neq; in pejus tantum, sed etiam in melius. Ergo si plenior aliquis, & speciosior, & coloratior factus est, suspecta habere bona sua debet. Quæ quia neq; ultra progredi possunt, fere retro, quasi ruina quædam, revolvuntur. Pejus tamen signum est, ubi aliquis contra consuetudinem emacuit, & colorem decoremq; amisit: quoniam in his, quæ superant, est quod morbus demat; in his quæ desunt, non est quod ipsum morbum ferat. Præter hæc, protinus timeri morbus debet, si graviora membra sunt; si crebra ulcera oriuntur; si corpus supra consuetudinem incaluit; si gravior somnus pressit; si tumultuosa somnia fuerunt; si corpus dormientis circa partes aliquas contra consuetudinem insudat, maximeq; si circa pectus, aut cervicem, aut crura, vel genua, vel coxas. Itæ, si marcet animus; si loqui & moveri piget; si dolor præcordiorum est, aut totius pectoris, aut, qui in plurimis evenit, capitis;

1010b

Dd 3

si saliva

si saliva plenum est; si oculi cum dolore vertuntur; si tempora adstricta sunt; si membra inhorrescunt; si spiritus gravior est, si circa frontem intentæ venæ moventur; si frequentes oscitationes; si genua quasi fatigata sunt, totumve corpus lassitudinem sentit. Ex quibus sæpe plura, numquam non aliqua febrem antecedunt. In primis tamen illud considerandum est, num cui sæpius horum aliquid eveniat, neque ideo corporis ulla difficultas subsequatur. Sunt enim quædam proprietates hominum, sine quarum notitia non facile quidquam in futurum prælagiri potest. Facile itaque securus est in his aliquis, quæ sæpe sine periculo evasit. Ille sollicitari debet, cui hæc nova sunt: aut qui ista numquam sine custodia sui habuit tuta. *Cels. II. 2.*

LV. Definita prognosis est, quæ venientis morbi speciem designat. Quis a. cui morbus minetur, id potissimum ex cuiusque Corporis constitutione resciscendum est, de qua *Physiol. LXXI.* tum & prægressis, atque iis, quæ in corpore apparent. Constitutio feceritne morbum in origine, an ex occasione postmodum, eaque; occulta an manifesta, nihil sane refert, dummodo fecerit. Cui, propter carinatum pectus, scapulæ velut alæ prominent, de valetudine querenti tabem imminere, admodum multis multorum observationibus constat. *III. Epid. III. 142. conf. II. Prorrhet. XII. Plinius. II. 37.* Evenisse memini, ut, quæ aliquando ex terrore abortisset, deinde sæpenumero ex quavis occasione abortierit. Similiter ex Causis, quæ præcessere, non raro prælagire est, quid morbi sit expectandum: scilicet, quum jam ad aliquem corpus disposuerunt. Quæ enim Causæ morbum facere aptæ natæ sunt, ejusque rudimenta jam ponere cœperunt; eum, si pergant illæ facere, facile est prælagire. Ita quos sanguinis extrema copia prægravat, de facili aliqua parte inflammantur, maximeque; ea, quæ afflicta pridem ex simili occasione fuit. Sed & ex iis, quæ ante morbum apparent, etiam certius est venientis speciem definire. Ita cui propter liberaliorem hæmorrhagiam exhaustæ vires sese non in tempore resumunt, quin pallor in facie expallescat, quin dolor

dolor in stomacho invalescat, quin tumor in pede surgat, cum fore leucophlegmatiam, vix est quod dubitemus. Dubitare enim nisi admodum clara venientis morbi indicia sint, longe præstat. Qvi dubitaverit enim, ubi se posse falli novit, nihil temere pronuntiaverit. Verum est, præveniendo morbo est, præscivisse naturam venientis: Oportet interim, nisi plane constet, quis sit existiturus, nullum nominare. Præsertim, quando sufficit, quid Causæ sit, quæ alicui morbum machinatur, ex ægri relatu, aliisve signis cognovisse. *conf. II. Prorrh. III. ad IV. aph. 19.*

10 LVI. Recidiva prognostica ad convalescentes pertinet. Quorum cum inter sit usq; & usq; se recipere, nec recidere, omnino Medicum oportet attendere, an quæ relabendi in morbum pronitas adsit. Adesse vero, atq; adeo expectandam recidivam esse, cognoscere est ex Parte, quæ laboravit; ex Morbo & tempore, quo laboravit; ex Curatione, quæ tractata fuit; ex Ratione deniq; se habendi à curatione. Ex parte: est enim ea quarundam conditio, ut ex facili, quamvis in integrum videantur restitutæ, in malum recidant, propter imbecillitatem afflictione curationeq; contractam. Pulmoni hoc familiare, posteaquam sanguinem semel ejecit. ratio est *IV. morb. XXXI. 7.* Ex morbo: est enim ea quorundam conditio, ut ex levissima culpa, quamvis studiose fuerint curati, quin & recisi videantur, tamen se recidivi resumant; quoniam altioribus quibusdam radicibus inhaerent. Ita de Quartana Celsus: *III. 16. fine.* Si febris quievit, diu meminisse ejus diei convenit, eoq; vitare frigus, calorem, cruditatem, lassitudinem. Facile enim revertitur, nisi à sano quoq; aliquamdiu timetur. Reverti etiam familiare morbis malignis & ex contumaci materia natis. Ex tempore: evenit enim, ut propter dominantem tempestatem etiam hi morbi, qui aliis temporibus neutiquam reverti solent, aut nulla aut minima occasione, quantumvis recte aut judicati, aut curati videantur, nihilominus revertantur. *d. Humor. VII. 17.* Quandocumq; ergo viderimus suum multis redire morbum, è quo videbantur evasisse, merito hæc

terrere

terrere etiam alios vestigia debent. Ex curatione: hæc enim sæpe talis est, ut morbum non eradicaverit sed ex stirpaverit tantum. Quotiens itaq; constiterit, Naturam vel artem in curando partes suas non absolvisse, non reversurum morbum promittere ausit nemo, quin vereri potius contrarium debet. Quoniam, quæ in morbis non relinquenda relinquuntur, recidivos facere consueverunt. *II. apb. 12. VI. Epid. II. 32.* Ex eventu deniq; rediturientis signa aliquot, neq; parvi momenti queunt haberi. Periclitantur enim, quibus post se morbus magna quædam vestigia relinquit. Ita revenit hydrops, qui medicinæ licet concesserit, superstitem habet maciem, viriumq; languorem cum fiti, atq; hypochondrii tumore; quod malorum pessimum est. *II. Prorrhet. XI. conf. Coac. 146. 481. de judicat. IX. X.* Periclitantur etiam, qui convalescentes sese à parvis lædi, nec à salubribus profectum sentiunt, quem debebant. Huc spectat: Si à morbo cibum capiens quisquam vires non recipit, nec copiosiore alimento utitur, vacatione indigere sciendum est, neq; negligenciam posse, quin sese in periculum gravioris relapsus inferat. *II. apb. 31. Coac. 127.* Periclitantur deniq;, qui corpus, antequam depurgatum sit, declinante licet morbo, plenius alunt, nedum fastiginant. Non pura enim corpora, quo plus nutriveris, magis læferis. *II. apb. 10. 17.*

LVII. Telomantica est prognostica eventus: sive ejus, quod ex Morbo tandem consequitur. Consequitur autem, sæpe interdum Salus, sed semel aliquando Mors, stipendium peccati. Ultra vero in præsentis sit consecutura, id est quod primum, non tamen solum heic spectamus. Nam circa eventum tria occurrunt, quæ prælagire saltem, si non etiam prædicere oportet. Ea sunt: species, tempus, modus. De quibus sumi, in genere quidè, ex Natura & morbo, in specie vero, ex utriusq; Attributis præfagiū debet. *30*

LVIII. Speciei Eventus cognoscendæ vel inprimis opus est viribus Naturæ & morbi inter se comparatis. Naturæ vires enim si fuerint validæ & undequaq; constantes, facile contemnunt quodc. morbi genus, & in quantumvis magno securitatem promittere

mittere gaudent. *II. apb. 33. de judicator: I. II.* Quanto contra ab isto vigoris robore atq; tenore abscedunt longius, tanto ab suis morbis ægroti patiuntur gravius, & vincuntur facilius. Vires contra languidæ, minus ægotanti periculum oppressæ, magis exhaustæ portendunt. Virium status, præsertim præternaturalis, quem admodum cognoscendus sit, non hujus loci est exponere. Naturalis vero ex Naturæ operis atq; operibus satis innotescit: nempe his, quæ gerit Corporis, tum quod illæsum est conservandi, tum quod læsum est, restaurandi causa. Nempe præiens inquisitio requirit, ut consideremus vel imprimis ea, quæ Natura, præter ordinem licet, secundum rationem tamen gerit circa Materiæ morbificæ secretionem atq; excretionem. In quorum consideratione semper meminisse oportet, Naturam hoc curare studiosius, quod est potius: in ægrotato autem potius esse, quod ad Morbum superandum, quam quod ad Corpus nutriendum pertinet. Unde etiam magnopere porcelli non oportet, nedum in desperatis habere, quotiens videmus Naturam in naturalibus deficere, atq; interim in spontaneis proficere: præsertim, si omnia evenire secundum rationem videmus. Nam ut iis, quæ non cum ratione sublevant, non oportet fidere: sic neq; multum formidare mala, quæ præter rationem eveniunt: plurima quippe horum incerta sunt, nec admodum perseverare; nedum inveterare consueverunt. *II. apb. 27. 52. conf. d. arte. XXII. VI. Epid. V. I. Sc.* Morbi vero vim significat, quicquid qualemcumq; nexum cum eo habet. Hoc vero vel Causæ vel Effecti rationem habet.

LIX. Causæ habet subjectum, ætas, natura, habitus, consuetudo, aër, victus. Subjectum in præsentia Corpus est, aut pars. Constitat a. experimentis, in Corporibus natura vel forte debilibus, aut malo habitu longo tempore corruptis, morbos plerumq; lethales esse, aut nullo modo vel ægerrime sanabiles, quicumq; evenerint. Ex parte periculum est tanto majus, quanto illa est aut officio necessarius aut sensu exactior. Ita quibus sideratum est cerebrum, intra tres dies intereunt: quos si superaverint, sani fi-

Ec

unt.

unt. *VII. aph. 50.* Ita & cui perfecta fuerit vesica, aut cerebrum, aut cor, aut septum transversum, aut jecur, lethale est. *VI. aph. 18.* Ita qui ex asthma gibbi sunt ante pubertatem, moriuntur *46.* Ab ætate est, quod magnam partem senes quidem juvenibus minus ægrotent; quicumq; tamen morbi iis accidunt diurni, plerumq; commoriantur. *II. aph. 39.* Eodem & illud respicit: In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, & ætati, & habitui morbus magis familiaris fuerit, quam quibus in nullo horum cognatus fuerit: *34.* nempe quia in istis brevis, in his longior, & à validioribus causis in id, quod est præter naturam, lapsus; & rursus in id, quod est secundum naturam, reditus est. De consuetudine, etiam ferendi morbos, dictum est: consueti solitos labores ferre, etsi fuerint invalidi & senes, non consuetis, quamvis robustis & juvenibus, facilius ferunt, *49.* Scilicet, quia patiendi patiendi habitus contrahitur, induente natura majus robur contra illa, quæ crebro negotium facessunt. Similiter attendere Aëri & victui oportet. Quod enim constitutiones attinet, & quidem anni, In universum siccitates assiduis imbribus sunt salubriores & minus mortiferæ: *III. aph. 15.* diei vero, Quando eodē die modo calor, modo frigus fit, autumnales morbos expectare oportet. *4.* Autumno autē in universum morbi acutissimi & perniciosissimi sunt. Ver a. saluberrimū est, & minime exitiale. De temporibus dictum est: Constantibus quidem, si tempestive frant, morbi stabiles & boni judicii accidunt: inconstantibus contra instabiles & mali judicii. *8.* Victus autem ratio, cum prægressa, tum præsens, huc quantum faciat, omnibus notum. Quin dictat ratio, quanto deterior præcessit vivendi ratio, tanto aliquem morbum, quem sua sibi culpa contraxit, quive forte accidit, majore tum molestia ac metu sustinere, tum periculo defungi. Quod si in ipso morbo quis sibi nimium indulget, in his quæ minime conveniunt, morbis invalidis robur, difficilibus insanabilitatem, periculosam desperationem, extra spem deniq; positam miseriam arcessit & adjungit. *d. Vet. Med. XII. II. XIV.*

LX, Effecti

LX. Effecti vero rationem habent, quæcumq; morbum consequuntur, sive ad se attineant, sive ad symptomata. Prioris generis sunt Magnitudo, mos, motus, inhærentia, invasio, periodus, typus, comitatus, origo, numerus, communio. Quarum significaciones, ut ad plura extendi, ita intra pauciora comprehendendi possint, regulis inclusisse, operæ fuerit. Itaq; de magnitudine hæc sit: Quanto magni notæ majores & plures sunt, tanto periculosior morbus est. Positis enim duobus magnis, non possunt nõ oriunda esse magna. Ita cui extremâ plethora oppresso animus deficit, ei mors ad forem adstat. De more hæc: In malignitate periculum necessarium: in benignitate contingens est. Inde est, quod dysenteria, si ab atra bile incipiat, lethalis sit. *IV. aph. 24.* Hinc est, quod icterus in discrimen non adducat, nisi dextrum hypochondrium durum sit: *64.* De motu hæc: Quanto morbi major in movendo vehementia est, tanto & majus periculum est. Quo respicit Celsi illud: *III. l. Magis ignoscendum medico est parum proficienti in acutis morbis, quam in longis.* Hic enim breve spatium est, intra quod si quod auxilium non profuit, æger extinguitur. Ibi & deliberationi & mutationi remediorum tempus patet, adeo ut raro, si inter initia medicus accessit, obsequens æger sine illius vitio pereat. De inhærentia hæc: Quanto malum insedit altius, tanto & periculosius est. Ex quo iterum est Celsi illud *c. l. Longus morbus, cū penitus insedit, quod ad difficultatē pertinet, acuto par est.* De invasione hæc: Qui cum furore ingruunt, ex facili opprimunt. Hoc verant Cholera & quivis ab orgasmo morbus. *IV. aph. 22.* Sic ex iis, qui strangulantur & dissolvuntur, nec dum tamen mortui sunt, non se recolligunt, quibus spuma circa os apparuerit. *II. 43.* De periodo hæc: Plus periculi in brevi, quã longiore periodo est. Eapropter periculosissimi Causi producti sunt: *d. Affect. XI. II. morb. LXI. conf. d. vict. ac. XXXIV. XXXV.* Periculosiores etiam Hemitritæi sunt: *I. Epid. I. 35. II. 19.* etiam eæ Febres, quæ tertio quoq; die vehementius affligentes non intermittunt, periculosiores sunt: quoquo autem modo intermiserint,

serint, periculum abesse significant. *IV. aph. 43.* De typo hæc: Periculosiores morbi sunt, qui paribus moventur, qui tempus antevertunt, qui paroxysmum producant, quive nimium intendunt. *IV. aph. 61. I. Epid. III. 19. ad 41. IV. morb. XX. XXI.* De comitatu hæc: Quodcumq; morbo adsidet, ad difficultatem addit. *5* Pleuritis nulla periculosior est, præter quam sanguis putridus uti fecit, ita fovet. *Coac. 379.* Periculi certus est Ileus, quem ut vomitus, aut singultus, aut convulsio, aut delirium comitatur. *VII. aph. 10.* De origine hæc: Gravior est naturali divinus, non-spontaneus spontaneo, natus postero, hæreditarius non-hæreditario, principalis accessorio, sed in iis, qui sunt ejusdem generis. E. g. Epilepsia, quam quis ab utero habet, sævior est, quam quæ ante pubertatē contingit. *V. aph. 7.* De numero hæc: plus est periculi in morbis ejusdē naturæ pluribus, quam in uno: plus in numeroso, quam raro: in infrequenti, quam frequenti: in insolito, quā *15* solito. In majore discrimine versatur, qui ex pleuritide & Peripneumonia simul, quam qui ex alterutra tantum ægrotat. *VII. aph. 11.* Morbi quoq; qui grassantur publice, quamvis contagiosi non sunt, plus adferre periculi tamen assolent, quam qui præter singulos non invadunt. Ita &, quem quis frequenter patitur, aut *20* solitus est pati, ut periculosus non sit, consequitur patiēdo. De communiōne deniq; hæc: Plus est molestiæ & difficultatis & periculi in compositis, conjunctis, publicis, connexis, implicitis, universalibus, perigrinis, intempestivis, quam in eorum contrariis aut oppositis. *25*

LXI. Quamquam autē ex his, quæ proposui, constare consideranti, & egregie, de periculo morbi possit: tamen ex symptomatibus, quæ apparent, quæve superveniunt, quæque ratione, clarius de eventu liquet. Quæ itaq; symptomata, quid boni, quidve mali portendant, ex Hippocrate, fidissimo eorundem notatore, in *30* genere primum colligam, lucisq; causa, ex adverso ponam: deinde ea subjungam, quæ mortem, cum futuram, tum instantem significare speciatim solent. *conf. II. Prorrhet. II. 2. 3.*

LXII. Ægrotantibus iterum, quæ bona Signa, quæ mala sint, ordine

ordine expositurus, ab Actionibus incipiam, ad Excreta pergam, in Affectibus desinam. Sunt itaq; ægrotantibus

BONA :

MALA.

- Ratione quovis in morbo valere. *II. apb. 33. IIX. 18.*
99. aut sensim ferociter, *ib. 85. 155. 246.* aut cum tremore, *76. 94.*
96. *I. Prorrh. IV. 13.* spiritu ve difficili & sudore aut singultu. *Coac.*
89. Præter consuetudinem responsum dare ferox aut audax: *ib.*
- 10 51. *I. Prorrh. VI. 6.* loqui multum, aut raro, aut nunquam: *Coac.*
361. per vices multum loqui & obstinate tacere: *65. 466.* aliudve non solitum facere. 47. Freqventer & frustra screeare: *54. 244.*
- I. Prorrh. I. 7. XV. 16.* ori manum admovere: muscas venari: festucas colligere: de stragulis floccos, aut de pariete paleas carpere. *Progn. IV. 12. 13. 14. 15.* Familiare non agnoscere. Oblivisci eorum, quæ geruntur. *I. Prorrh. VIII. 4. Coac. 6. 97. 98.*
- Somnum bene capere. Interdiu vigilare, noctu dormire, *Progn. IX. 1. XXI. 3.* aut saltem mane ad tertiam diei partem. *Coac. 487. Progn. IX. 3.* Somnus profundus, & compositus. *Coac. 151.* Et qui quovis in morbo proficit: delirium sedet: convulsionem solvat, *II. apb. 1. 2.* Expergiisci suaviter.
- 20 30 *Coac. 35. 82. 151. 178.* Expergefieri turbulente & cū confidentia, *ib. 83. I. Prorrh. XV. 10.* Dormire palpebris non satis commissis, aut oculorum albo minus magis apparente, *Progn. III. 2.* vel hiante semper ore, *ib. 13. Coac. 497.*
- Videre bene.
- Ratione non valere. Delirare: *Progn. XXI. 4. I. Prorrh. XI. 6.* in primis fractis viribus, *Coac.*
- Somnum non bene capere. *Progn. XXI. 4.* Dormiendi ratio quod ad tempus aut modū mutata. Non dormire, non noctu, non interdiu. *ib. IX. 4. 5.* *Coac. 35. 497.* Somnus qui noxiā adferat: *II. apb. 1.* qui modum excedit: *ib. 3. I. Prorrh. XV. 5. Coac. 348. 497.* qui soporosus, aut turbulentus est. *I. Prorrh. VIII. 2. XII. 7. XIV. 1.*
- Non videre. *IV. apb. 49. Coac. 72.* Oculos obscurari: perfringi, *ib.*
- Ee 3

gi. *ib.* 226. hebescere: obtundi: Caligare. *35. 131. 225. 388. I. Prorrh. VI. 9.* Vertigine tenebricosa tentari: *ib.* III. 1. VI. 8. *Progn. XXV. 2. 13.* lucem splendoremve fugere vel averfari. VIII. *aph.* 16. *Coac.* 218. fixis intueri: *ib.* 225. 227. I. *Prorrh. VI. 9.* frequenter agitare. *Progn. II. 19. 26. 27. V. 14. 15. Coac. 77. 218. 227.*

Audire bene.

Non audire, IV. *aph.* 49. *Coac.*

72. aut inæqualiter: surdum fi-

eri. *ib.* 190. 195. 196. I. *Prorrh. IV. 7. XIX. 13.*

Sentire bene. *Progn. XIV. 10.*

Non sentire: III. *Epid. III. agr.*

XV. 16. nedum dolentes dolorē. 10

II. *aph.* 6. Torpor in contraria celeriter permutatus. I. *Prorrh.*

IV. 19. *Coac.* 55. 160. 476. Dolor capitis pertinax: *ib.* 169. au-

ris intensus: 188. *Progn. XXII. 8.* cervicis, colli: I. *Prorrh. IX. 7.*

XXI. 9. XV. 14. faucium sine tumore pusillus & strangulans: *ib.*

XI. 4. *Progn. XXIII. 6. Coac. 262. 266. 274.* in pectore fixus cum tor-

pore: *Progn. XIII. 14. XIV. XV. 4. I. Prorrh. VIII. 13.* oris ventri-

culi: *Progn. XXV. 3. 14. I. Prorrh. IX. 4. XI. 1. Coac. 67. 374.* præcor-

diorum cum impotentia loqvendi: I. *Prorrh. VII. 6. XI. 9.* circa

viscera vehemens: IV. *aph.* 66. circa umbilicum cum palpitatione:

I. *Prorrh. V. 1. Coac. 300.* lumborū: I. *Prorrh. III. 6. VI. 1. VIII. 12. 20*

XI. 1. XIII. 7. XVI. 11. XIX. 16. XX. 1. *Coac. 305.* ex femore: *ib.* 30.

cubiti: I. *Prorrh. XV.* genuum: suræ: manuum ac pedum. *ib.*

V. 3. *Coac. 30. 76. conf. I. Prorrh. XIV.*

Motus membrorum omniū Motus impotentia. I. *Prorrh.*

promptos habere, & similimos V. 10. *Coac. 54.* Jactatio crebra. 25

sanis. Facile se convertere: & I. *Prorrh. X. 4. Coac. 82.* Diffi-

in sublevando se, levem esse, culter converti, & gravem ef-

Progn. VIII. 13. Coac. 493. se, cum reliquo corpore, tum

manibus ac pedibus. *Progn.*

II. X. 14. *Coac. 493.* Collum vertere non posse. IV. *aph.* 35. *Coac. 270.* 30

Lingua torpida aut resoluta, *ib.* 197. Agitatio ejus difficilis, II.

Epid. II. 72.

Ἐν Δοξία, quæ in quiete corpo-

Δυσφοξία, sive animi anxie-
ris &

ris & tranquillitate animi consistit, & ex utriusvis inodolentia procedit. *I. aph. 2, Progn. XIV. 8. Coac. 493.*

pervenientibus sudoribus, vel vomitionibus commodis, vel alvo subducta. *I. Prorrh. VII. 14. 15. Coac. 556.*

Convulsio eadem die desinens, *Coac. 156.*

Convulsio omnis præter propositam. *IV. aph. 66. 67. V. 1. 2, 3. 4. VII. 9. 10. 13. 18. I. Prorrh.*

XIII. *Coac. 30. 157. 269. 356. IV. Distorqueri velut qui vomitione conflantur. I. Prorrh. XVI. 5. Palpitationes in totum, ib. IV. 5. Coac. 347. 425. Perversio labii. IV. aph. 49. Coac. 72. 240. Linguae revulsio tremula: I. Prorrh. III. 2. 3. Coac. 99. 197. 231. commansio.*

VII. *Epid. Calcium jactatio. Coac. 109.*

Tremores, qui humoribus coctis & agitari incipientibus superveniunt,

Tremores in principio morborum: *I. Prorrh. II. 10. aut ex siccitate in febribus: itemq; parvi. Coac. 62.*

26 Sternuatio in morbis, qui ad pulmones non attinent, etiam lethalissimis: quin & in doloribus circa caput ac frontē. *Progn. XIII. II. Coac. 399.*

Sternuatio in omnibus circa pulmonem morbis. *Progn. XIII, 10. Coac. 399.*

27 Singultus, cum vomitionem criticam antecedit.

Singultus semper malus. *Coac. 44. præsertim si ex inani- tione fiat. V. aph. 3. 4. VII. 3. 10. 17. & 41.*

30 Horror postridie repetens in his, qui hornerunt & judicatorie exsudarunt, *Coac. 24.*

Horrores crebri ex dorso: *I. Prorrh. X. 2. Coac. 8. crebri & tenues cum sudoribus tenuibus. ib. 13. 14. 45. post sudorem: in doloribus, 19.*

Rigor.

Rigor quotidianus, febre ar-
dente laboranti superveniens.
IV. apb. 58. 63. Coac. 136. de judic.
XI. 9.

Prorrh. VIII. 8. cum perversione oculorum; *ib. X. 11.* cum exolu-
tione virium: *Coac. 22.* cum suppressione urinæ: *25.* cum judica-
tione: *I. Prorrh. XIV. 9.* agro jam debili: *IV. apb. 46. Coac. 9.* die
sexto: *IV. apb. 29. Coac. 16.* decimo septimo, vigesimo quarto.
ib. 11.

Vox libera & expedita.

Vocis defectio: *I. Prorrhb.*
IV. 10. Coac. 34. 77. 247. inprimis
cum singultu, aut exolutione virium, *Coac. 247. 251. 256.* aut re-
spiratione elata & conspicua, *I. Prorrhb. III. 8. 9. 10. XII. 12.* aut insa-
nia, aut ignorantia, aut crebro rigore, aut dolore, aut ex dolo-
re, *Coac. 250. 253.* aut post judicationem. *I. Prorrhb. XII. 1.* quæve
speciem præ se convulsionis fert. *ib. VII. 4. XI. 5. Coac. 248.* Obscu-
re loqui. *I. Prorrhb. V. 6.*

Respiratio facilis. *Coac. 260.*
393. rarior ac lenior. *Progn. IV. 50. Progn. XVII. 4. 8. XXI. 4. Co-20*
20. XXI. 3. Coac. 211.

Respiratio difficilis: *IV. apb.*
ac. 17. 77. 402. crebra, magna &
rara: *Coac. 260. 1. Epid. III. agr.*
1. 19. III. Epid. III. agr. XV. 13. XVI. 8. magna & frequens: *Progn.*
XV. 3. 1. Prorrhb. XXIII. 9. sublimis: *III. Epid. II. agr. VII. 3.* conspi-
cua: *Coac. 252.* minuta: *III. Epid. III. 24.* obscura: tufficulosa su-
spiriosa: *Coac. 62. 402. 519. 540.* luctuosa. *VI. apb. 54.* stertorosa. *Co-*
ac. 386. coacervata.: *ib. 339. I. Prorrhb. V. 2.* offendens: *IV. apb. 68.*
velut revocata & ingeminata, *I. Prorrhb. XI. 5. Coac. 266. I. Epid. III.*
agr. 1. 19. sive duplicata: *Coac. 260.* subito revulsa: *I. Epid. III. agr.*
XI. 8. convulsiva: frigida è naso & ore: *Coac. 260.* Calida: tur-
bida. *ib. 49. conf. VI. Epid. II. 14. &c.*

Virium robur atq; constantia

Viriū imbecillitas. *I. Prorrhb.*
V. 10. Coac. 53. lipothymia. *V.*
apb. 56.

aph. 56. lipopsychia: *II.* 41. palpitatio cordis. *III. Epid.* *III. agr.* *XVI.*

Pulsus vehementes, magni, frequentes, rari, undosi, dicroti, æquales, ordinati, adeoq; omnes, qui in sanis notari solent. *d. alim.* *XI.* 15.

Pullus languidi, parvi, concitati, inæquales, inordinati, intermittentes, intercurrentes, myuri, vermiculantes, formicantes, & quotqvot à cuiusq; sani modo longius recesserunt. *conf. II. morb. Mul.* *XIII.* 8.

10 Cibum bene appetere, *II. aph.* 32. saltem oblatum non recusare, *ib.* 33. nedum fastidire.

Cibum non appetere, etiam oblatum recusare, aut fastidire. *VI. aph.* 3. *VII.* 6. *VI. Epid.* *II.* 30. Pauco expleri. *I. Prorrh.* *II.*

II. Coac. 481. Belle comedenti corpus non proficere. *II. aph.* 31. 32.

Sitire, quum oportet: *IV.* Sitire quum non oportet: *IV. aph.* 19. aut non sitire quum non oportet. *Progn.* *XIV.* 13. *Coac.* 339.

Sitire quum non oportet: *IV. aph.* 48. aut non sitire, quum oportet. *ib.* 54. Sitis præter rationem soluta, *I. Prorrh.* *VII.* 7.

20 *Coac.* 53. aut valde urgens, *Progn.* *XV.* 6. *III. Epid.* *III. agr.* *XIII.* aut crebro permutata, sive vicibus multa & nulla, *I. Prorrh.* *VI.* 5. *Coac.* 50.

Dejectio iussa. 602.

Dejectio invita: fallens ægroti sensum, & clam prodiens:

I. Prorrh. *X.* 6. *Coac.* 139. 596. 631. labore frequens, conatu irrita. 621.

35 Urina, quum opus reddita, & bene tum procedens. *Coac.* 386. *VII.* 9. intercepta ex perfrigeratione: *ib.* *VI.* 15. involuntarie noctu reddita. *Coac.* 20. non recordanti profluens: *I. Prorrh.* *IV.* 3. *Coac.* 474. 596. stillans: *I. Prorrh.* *VII.* 11. suppressa. *ib.* *XV.* 6.

30 Decubitus talis, qualis esse sanis consuevit: *Coac.* 497. scil. in pinus, cervice, manibus, pedibusq; extensis, & inæqualiter dispersis, aut valde contortis. *Ægrū* in ipso morbi vigore vel

Ff

posi-

posito: *Progn. III. 5. 6. 7.* pedibus item, & pectore probe testatus.

Lacrymæ quibus in febribus aliisve morbis voluntarie profluunt, absurdum non est, *IV. apb. 52.*

Lemas circa oculos non apparere.

Sordes in auribus amara. *VI. Epid. V. 35.*

Sanguinis è naribus fluxiones largæ, *Coac. 87.* septimo, nono, aut quarto decimo die, è directo, & cum signis coctionis. *150. 152.*

annali tempore quarto die, *I. Prorb. 1. 2. Coac. 133. 179. 330.* aut undecimo: *336. ib. I. Prorrb. XXI. 18.* è contrario, & adversa parte: *20. XIX. Coac. 327.* cum signis pravis: *VI. apb. 9. I. Prorrb. X. 9.* stillationes: *Coac. 57. 227. 405. 600.* valde rubicundæ. *330. 412. I. Prorrb. XIX. 7.*

Salivatio in somnis cum sudore. *I. Prorrb. XV. 16. 17.*

Sputa cujusmodi in sanis: insipida videlicet, alba, lævia, æqualia, neq; tenuia nimis, neq; crassa, quæq; promte & facile exspuuntur, quæq; levitas & fastidii cessatio sequuntur. A capite crassa, nec olentia. A pectore si-

le residere: aut ad pedes pro-
volvi, eosve nudos habere.
Progn. III. 8. Sc. ib. IV. Coac. 497.

Lacrymæ, quibus quocumq; in morbo præter voluntatem effluunt. *IV. apb. 52. Progn. II. 20.*

Lemæ aut sordes circa oculos concretæ. *Progn. II. 25. Coac. 218.*

Sordes in auribus dulcis. *VI. Epid. V. 35.*

Sanguinis fluxiones parvæ: *Coac. 57. 334. 340.* plures: multæ & vehementes: *ib. 338. I. Prorrb. XXI. 1.* biliosæ: modicæ meracæ: *III. Epid. I. agr. III. 4.* repentinæ æstivo & autu-

mnali tempore quarto die, *I. Prorb. 1. 2. Coac. 133. 179. 330.* aut undecimo: *336. ib. I. Prorrb. XXI. 18.* è contrario, & adversa parte: *20. XIX. Coac. 327.* cum signis pravis: *VI. apb. 9. I. Prorrb. X. 9.* stillationes: *Coac. 57. 227. 405. 600.* valde rubicundæ. *330. 412. I. Prorrb. XIX. 7.*

Salivare mente motis: *I. Prorrb. II. 5. Coac. 94. 102.* inter loquendum, *II. Epid. 2.*

Sputa sanorum dissimilima. A faucibus diu cruda; subarida: *Coac. 369.* crebra: *378.* viscida, crassa, exalbida, vi educta. *377.* A pectore biliosa & purulenta: *379. 392. 408. 410.* candida, glutinosa, flava, *390.* rufimilia.

- milia puri: permista bile flava, fa, sincera, viridia, nigra: sup-
 non multo sanguine, mucosa, pressa: 242. 243. spumosa, 450.
 fuliginosa, quæ colorantur, & ci- viscosa: livida, fetida: dulcia:
 to maturantur, & facile egerun- 386. tarde aut difficulter pro-
 5 tur. *conf. ad Coac. 386. 390. 393. deuntia: dolorē non sedantia:
 Prognost. XIII. 1. 2. 3. 12. XIV. 11. rotunda. conf. Progn. XIII. 4. ad
 15. XIV. 1. XV. 4. 5. 12. 13. Coac.*
 390. 391. 394. 407. 408. 410. 413. 434. 435. VI. Epid. III. 63. *SS. VI. 39.*
 Vomitus mixtus ex bile & pi- Vomitus meracus: I. *Prorrh.*
 10 tuita, non multus, non crassus; VIII. 1. varius, tum alias, tum si
 aut cujusmodi sponte fieri so- sese mutuo consequuntur: *ib.*
 let. *Progn. XII. 9. Coac. 556. VII. 12. 13. biliosus: ib. X. 7. Co-*
ac. 463. 507. porraceus: ærugi-
 nosus: *ib. 62. I. Prorrh. II. 1. viridis, niger, lividus, ruber, aut o-*
 15 *mnium colorum: ib. XI. 1. Coac. 556. ater: IV. aph. 22. sanguino-*
 lentus: *Coac. 426. 434. malus, supputris & fetidi odoris: exigu-*
 us biliosus: I. *Prorrh. X. 7. parvus & frequenter repetens: Coac.*
560. anxiosus. conf. Progn. XII. 10. Sc. Coac. 556. ad 571.
 Dejectio mollis & figurata, Dejectio cita. *Coac. 368. Sed*
 20 atq; eodem fere tempore, quo ne hæc quidem terrere protin-
 secunda valetudine assvevit, nus debet, si matutinis tempo-
 modoq; conveniens his, quæ as- ribus coacta magis est, aut si
 sumuntur. Aut liquida non stri- procedente tempore paulatim
 dens, neq; crebro, neq; paula- contrahitur, & rufa est, neq;
 25 tim secedens. Sed bis aut ter in- foeditate odoris similem alvū
 terdiu, noctu semel; plus tamen sani hominis excedit. Terribi-
 prima luce, pro consuetudine lis contra omnis æruginosa:
 cujusq;: & crassior à morbo ad *Prognost. X. 3. ad 10. Coac. 330. al-*
 30 *judicationem eunte, & aliqvate-*
nus fulva; sive subrufa, nedum
præter naturam olens. Progn.
IX. 8. ad 18. XIV. 14. Coac. 152. 601.
 Ff 2 III. 5.

III. 5. Coac. 607. candicans: *ib.* 615. I. Prorrh. VII. 1. circumbi-
liosa: *ib.* cruenta: I. Prorrh. I. 3, decolor valde: IV. *aph.* 21. exi-
gua: farinae similis & stercorosa: Coac. 601. fetida: Progn. X. 6. a-
bunde fermentata. I. Prorrh. IX. 6. Coac. 604. friabilis: 608. 610.
glutinosa, Progn. c. l. Coac. 614. graveolens: 624. laevis: 611. larga: 615.
624. limosa: 465. I. Prorrh. XXII. 3. liquida: *ib.* V. 6. Coac. 465.
609. 610. 613. livida: 631. I. Prorrh. XV. 1. maculis nigris distincta:
Coac. 614. meraca: 613. I. Prorrh. VI. 14. XV. 8. multa cum nigris:
Coac. 333. nigra: 612. 633. I. Prorrh. XX. pallida cum virore: Coac.
608. 611. perfrigerans: 610. pinguis: 631. pituitosa: 617. porracea: 10
Progn. c. l. prae rubra: *ib.* I. Prorrh. IX. 6. Coac. 179. 330. 465. 611. 613.
632. sanguinis splendidi aut grumosi: 611. sicca, neq; cohaerens:
608. spumosa: 602. I. Prorrh. VI. 14. VII. 1. XXIV. 1. stercoracea: Coac.
617. strigmentosa: 631. subcrocea: Progn. c. l. subfriabilis liquida:
I. Prorrh. XVI. 2. subpallida cum virore: Coac. 611. subpituitosa: 10
604. subrubra: 465. 624. tenuis: 608. varia; 612. sive simul inter
se mixta, sive per vices prodeant. Progn. c. l. cum sedimento a-
queo & pallido virescente, aut limoso & sublivido, aut purulen-
to eoq; puro aut cruentis ramentisve mixto, Coac. 602. 604. 608.

Urinae mediocres, & pro ra-
tione crassescentes. Colore ci-
trinae: subrubicundae. Sedi-
mentum album, laeve, aequale,
toto tempore judicationis. Co-
ac. 149. 150. subrubrum & leve in
urina simili: multum. *Επιπέδα*
rubrum cito apparens. Nubecu-
la alba & deorsu vergens. Progn.
XI. II. XII. 3. 4. *conf.* Coac. 575.

Urinae aequosae I. Prorrh. XV. 20
3. biliosa: crassa primum dein-
de tenues: cruda: cruenta:
albae pellucidae tenues: turba-
tae cum sudore: turbidae:
jumentorum instar. Coac. 139. 25
Colore albae, I. Prorrh. VII. 2,
praesertim valde aëuginosae:
fulvae, nigrae: *ib.* I. 5. XII. 9. rubi-
cundae valde. VII. 10. Odore fœ-
tida. Sedimentum instar cras- 30

floris farinae, squamularum, fursurum: geniturae simile. XII. 3.
Nubecula nigra: sursum lata. Contentum pingue & instar ara-
nae: arenosum: pelliculosum: purulentum. *conf. ad Progn.*

XI. 6. Sc. XII. 1. ad 7. Coac. 576. ad 600.

Sudores, qui cœperint die tertio, quinto, septimo, nono, undecimo, decimoquarto, decimoseptimo, vicesimo primo, vicesimo septimo, tricesimo primo, & tricesimo quarto. Si enim sudores morbos judicant: præsertim si ex toto corpore profluunt calidi & tenues; fiantq; in somnis, cum euphoria. *Progn. V. 1, 2. Coac. 150. 572.*

circa frontem graveolens: à fronte incipiens; circa pedes & crura. *I. Prorrh. V. 7. XIV. 5. Coac. 49.*

Pus album, læve, æquale, & quamminime graveolens; ejusdem coloris; atq; expers pituitæ. *Progn. VII. 6. XVII. 12. XXII. 17. Coac. 402.*

ib. 44. Coac. 409. ad fundum subsidens. Progn. VII. 8. XVII. 19. Coac. 402.

Lumbricos descendere eunte morbo ad crisin. *Progn. X. 1. Coac. 601. d. judic. I. 7.*

Flatus sine sonitu aut crepitu exiens. *Progn. X. 10. Coac. 601.*

Corpus totum æqualiter calidum esse ac molle. *Progn. II. 12. XIV. 12. Coac. 1. ad 6. 393. 492. Isterus die septimo, aut nono, aut*

Sudores, qui aliis, quam recens diebus, aut intempeſtively fiunt: *IV. apb. 36. multi & frigidi: Coac. 573. continui: III. Epid. III. agr. IV. 4. & multum debilitantes: multi cum acutis febribus, I. Prorrh. VII. 8. Coac. 574. aut repentina impotentia: 638. acervati in convulsionibus: 361. 380. circa caput, faciem, & collum: 402. 572.*

Pus lividum, *Progn. IV. 8. aut ex pallido vireſcens: subcruentum, VII. apb. 44. Progn. XIX. 5. pituitosum: spumans: qualis amurca, VII. apb. 45. lutulentum, & graveolens:*

Lumbricos per os exire. *IV. Epid. III. 33.*

Flatus non erumpere; *Coac. 44. sed revolvi: aut cum sonitu prodire. Progn. X. 11. Coac. 495.*

Corpus totum grave: *Coac. 493. frigidum: 83. mortiferum: febricitantium non omnino leviter constare sibi, Progn. XV. undeci-*

Ff 3

undecimo, aut quartodecimo superveniens citra duritiem hypochondrii dextri. *IV. apb. 64. apb. 64. Coac. 121.*

Facies bene valentium similis: in magnis morbis constans: ex tumida facta depressa. *Progn. II. 2. Coac. 211.*

13. Coac. 213. cum moestitia: cum sudore: *ib. 7. I. Prorrh. VIII. 9. 128.* aut in parvis morbis prava: contracta: corrupta. *212.*

Frons sanorum similima:

da: *XV. 9. Coac. 213.* venæ circa eam tumida. *V. Epid. XXII. 21.*
 Oculi albi, clari, lucidi, & omnino sanorum similimi. Albū ex nigro aut livido clarum fieri. *Coac. 217.*

218. concavi: *23. 24. 28. 72. 212. 218. 219. 402. Progn. II. 7. 22. XVI. 15.* distorti: *I. Prorrh. X. 11. XI. 7.* contracti: *ib. 2.* colorati nantes velut dormitantium: *Coac. 388.* pulvere obfiti: *I. Prorrh. II. 12.* expressi foras: intente splendentes: *XIII. 1. Coac. 218. 351.* ferocientes: *162. I. Prorrh. XI. 6.* sicci arecentes sicut spuma: subapparitiones in somnis. *VI. apb. 52. Progn. III. 1.*

Palpebræ naturaliter constitutæ.

commissis aliquid ex albo subapparere: *IV. apb. 52.* cilia retorta. *Progn. III. 2. 3.*

Aures naturaliter habentes:

7. nec minui, aut etiam plus æquo colliquesieri: *II. apb. 28.* icterus superveniens duro hypochondrio. *IV. apb. 64. Coac. 121.*

Faciei color alius à naturali: utpote pallidus, niger, lividus, aut plumbens: *Progn. II. 2. II. Coac. 212. 66.* bonus cum vultu tetrico: *I. Prorrh. VI.*

10 cum inediis: *Coac. 67.* flammens cum bene habita in febribus: *Coac. 67. 128.*

tristis: *388.* circumtensa & contracta:

Frons dura, intenta, arida: *Progn. II. 10.* contracta: frigi-

da: *XV. 9. Coac. 213.* venæ circa eam tumida. *V. Epid. XXII. 21.*

Oculi rubicundi, *Coac. 219,* squalescentes, obscuri, *I. Prorrh. XV. 13.* tumidi, aut venulæ in albo livescentes, aut nigricantes, alter altero minor: *Coac.*

20 *21* *218.* concavi: *23. 24. 28. 72. 212. 218. 219. 402. Progn. II. 7. 22. XVI. 15.* distorti: *I. Prorrh. X. 11. XI. 7.* contracti: *ib. 2.* colorati nantes velut dormitantium: *Coac. 388.* pulvere obfiti: *I. Prorrh. II. 12.* expressi foras: intente splendentes: *XIII. 1. Coac. 218. 351.* ferocientes: *162. I. Prorrh. XI. 6.* sicci arecentes sicut spuma: subapparitiones in somnis. *VI. apb. 52. Progn. III. 1.*

Palpebræ livescentes: *Coac. 212.* perversæ: Circumtensæ: non commissæ. *218.* aut

30 cilia retorta. *IV. apb. 52.*

Aures frigida, pellucida, contra-

contractæ: *Coac.* 191. 212. extremitates earum inversæ. *Progn.*

II. 9. Aurium rubores, *Coac.* 200. 380. sonitus, aut tinnitus, I. *Prorrh.*

III. 1. V. 5. *Coac.* 130. 139. 191. 193.

Tempora sanis similia,

Tempora collapsa. *Progn.* II.

8. *Coac.* 212.

Nasus sano similis.

Nasus lividus: pallidus: acutus, perversus. *Progn.* II. 6.

Coac. 72. 212.

Malæ, quales esse sano solent.

Malarum rubor. XVI. 15. *Coac.* 402. in malas & labia dormientium instar inflare. VII. *Epid.* XXIX. 9.

Labia sese ut in sano habentia.

Labia perversa, resoluta & pendula, frigida, exalbida: livescencia. *Progn.* III. 4. *Coac.* 72. 212.

Dentes puros manere.

Dentibus lentores obnasci.

IV. *aph.* 53. stridere: *Progn.* IV.

4. I. *Prorrh.* VI. 11. *Coac.* 235. eos resiccari: *ib.* siderari. 237.

Lingua recte se habens: non decolor: aut biliosa: *Coac.* 384. aut ejus disulcum velut saliva alba obductum. 230.

Lingua adusta: æstuosa: ardens: arida: aspera & valde densa: *Coac.* 400. bulla sublivida in ea apparens: 384. combusta: III. *Epid.* I. *agr.* II. 5. densa

& valde arida: fuliginosa arida: III. *Epid.* III. *agr.* 12. horrida statim, postea exasperata, fissaq; livida: mollis præter rationem: nigricans: obscura peripneumonica: pallida albicans: I. *Epid.* III. *agr.* I. 2. 11. 12. aspera resiccata: I. *Prorrh.* I. 5. rubicunda resiccata: III. *Epid.* II. *agr.* VII. sicca: cum efflorescentia aspera pallida & albicante. 229. ad 235.

Fauces humidæ naturali modo constitutæ.

Fauces exulceratæ. *Progn.* XXIII. 1. *Coac.* 276.

Collum rubere, præsertim in anginosis.

Collum durum: *Coac.* 261. perfrigescens. 83, 263.

Hypochondria mollia, æqua-

Hypochondria intenta, *Pro-*lia, &

lia, & doloris expertia. *Progn. V. gn. XXV. 14. I. Prorrh. XXI. 7.*
 II. *Coac. 279. 395.* & inæqualiter affecta dextra ad
 sinistra, aut inflammata, *ib. I.*

g. aut pulsatio in iis, *Coac. 282.* aut tumor durus & dolens: 280.
 sublimia. *Progn. V. 12. 13. VI. Coac. 287.*

Venter mollis & bene tumi-
 dus. *Progn. X. 2.* & partes quæ ad
 umbilicum & anum ventrem
 sunt, crassitudinem habere. *II.*
aph. 35.

Venter in tumorem subla-
 tus. *Coac. 330.* valde calidus:
Progn. XV. 8. aut ardens velut
 in volvulis: æstus circa ventri-
 culum vehemens. *IV. aph. 65.*

Quod circa umbilicum & pu-
 bem est, valde tenue & extabefactum esse *II. aph. 35.*

Genitale & testes naturaliter
 penduli.

Genitale & testes sursum
 contracti. *Progn. II. X. 20. Co-*
ac. 494.

Extrema calida & naturaliter
 habentia.

Extrema frigida: *VII. aph.*
1. Progn. XV. 9. III. Epid. III.
agr. 3. livida: *I. Epid. III. agr.*

12. sublivida: *ib. agr. 8.* non recalescentia: *ib. agr. 1. 2.* in utrumq;
 celeriter mutata. *I. Prorrh. VI. 4. Coac. 50.* Externa algere inter-
 na uri. *IV. aph. 48; Coac. 115.*

Manus modice calidæ, & qua-
 les sanis esse consueverunt.

Manus frigidæ velut conge-
 latæ: *Coac. 442.* macula livida
 circa illam. Carpus extimus

frigens, brachio & manu tepentibus.

Pedes moderate calidi, &
 quales esse sanis solebant.

Pedes non admodum calidi:
Progn. III. 10. VIII. 16. calidi in
 horroribus: frigidi. *Coac. 294.*

frigidi instar lapidis: lividi: omnino nigri: tepidi. *Progn. XV. 9.*
 rubentes. *Coac. 63.*

Ungues naturalibus similimi.

Ungues lividi: curvi. *Progn.*
II. X. 15. XVI. 16. Coac. 402. 493.

Cutis mollis & bene habita.

Cutis arida. *V. aph. 71. Coac.*
212.

LXIII. Quæ mortem denunciant, quasi duum generum sunt: quædam namq; futuram, quædam præsentem mortem testantur. Utraq; quando denunciatur, ordine exponit. Celsus libro II do c. 6. medio, ad quem brevitatis ergo lectorem remitto.

LXV. Tempus vero, quod in præsens præfagiendū est, duplex est: indefinitū & definitū. Illud ad durationē morbi: hoc ad terminum pertinet. Durationis præfagium est, quod morbi vel longitudinem vel brevitatem designat. Longum vero morbum, aut brevem fore, cujusq; natura & symptomata præmonstrant. Naturam appellans intelligo nunc, non modo speciem morbi, sed & quicquid ei per se vel propter aliud accidit. Species ad præscindam morbi durationem propterea confert, quia morborum alii suapte natura, alii partis, quā insident, longi aut breves sunt. Suapte natura brevis quidem morbus est, quicumq; ex materia calida, tenui, acri, maligna, simili est: contra longus, qui ex frigida, crassa, lenta, miti est. Per se brevis est inflammatio quælibet: brevior tamen biliosa. Per se longum asthma est; sed longius, quod à pituita, quam quod ab ichore est. Partis ratione morbus tanto vel ad salutem vel ad mortem brevius contendit, quanto nobilior aut necessarius est; & contra. Sic quibus cerebrum sideratum, h. e. Inflammatum est, intra tres dies intereunt. Quod si hos superaverint, sani fiunt. VII. *aph.* 50. Inter ea, quæ morbo accidunt per se, nihil huc æq; facit, quam observatio proportionis, quam inter se periodi & accessiones habent; quotiens per eas morbus circumducitur. I. *aph.* 12. Tum vero in his spectari debent magnitudo, motus, tempus, & modus, quo decedere unaquælibet accessio solet. Magnitudinis ratio alia in diversis, alia in eisdem morbis est; quamquam utrobiq; astimari ex vehementia afflictionis, ex tempore reditionis, & tractu durationis debeat. II. *Epid.* I. 24. *Ec.* In diversis sic constitutum est, ut accessiones majores longiorem, minores contra breviorē morbum prænunciant. Sic tertiana exacta, cujus paroxysmi duodecim horas non excedunt, septenis ad summum circuitibus terminatur. IV. *aph.* 59. *Coac.* 148. *d. judic.* IV. 10. Notha vero, tanto serius abit,

quanto ejus accessiones ultra illud temporis spatium longius
 protrahuntur. In eisdem morbis ita obtinet, ut citius finiantur,
 quorum accessiones majores aut mitiores redduntur quotquot
 vicibus, quam qui semper eas pares habent. Hoc indies observa-
 re in Febribus, præsertim tertianis est. In eisdem obtinet & illud, 5
 quod citius desinant, quæ mobiles typos, quam quæ statarios &
 fixos habent. Certe quibus paroxysmi fiunt, quacumq; hora di-
 miserit febris, eadem si postero die repetat, difficile judicantur.
IV. aph. 30. Ex motu duratio ut desiniatur, considerare ejus pro-
 portionem & ordinem atq; progressum oportet. Proportionem: 10
 accessionum quippe æqualitas brevem, inæqualitas contra lon-
 gum promittit. Ita citius ea febris desinit, cujus paroxysmi duo-
 decim horarum sunt, quam cujus varii: nunc contracti scilicet
 nunc producti sunt. *conf. I. Epid. I. 57. 59. 60. 61. II. 39. 40. 42. 45.*
 Ordinem: nam qui ordinatam habent periodum, breviores esse 15
 iis solent, qui sine ordine repetunt. Sic febres intermittentes,
 quæ vago incertoq; ordine redeunt, fere in quartanam transe-
 unt; magisq; si autumnus sit. Progressum: exacerbationes e-
 nim, quanto vehementius promovent, tanto & celerius ad finem
 tendunt. Id iterum in Tertiana exacta experimur. Tempus acces- 20
 sionum quod attinet, præ aliis citius finiuntur febres, quæ tertio
 quoq; die & in meridie redeunt: deinde, quæ mane exasperantur:
 tardiores contra solutionem habent, quæ quotidie accedunt &
 recedunt: tardissimam vero, quæ quarto quoq; die circa noctem
 insurgunt, *conf. I. Epid. III. 22.* Modus deniq; ad paroxysmum vel 25
 decedentem vel decessum pertinet. Decessio enim si est cum ali-
 qua insigni excretionem, breviores: si absq; ea est, longiores mor-
 bos facit. Febris certe, cujus paroxysmi in sudores desinant, bre-
 vius vincitur: uti contra serius, quæ sicca aridave est. Integritas
 quæcumq; pura est, nullisve vestigiis nisi levibus admodum & 30
 obscuris inhæret, brevem fore morbum pollicetur: sicut lon-
 gum, quæcumq; solida non est. Hoc observare est in Tertiana ex-
 acta & notha. Huic rei præterea non parum ea conferunt, quæ
 morbo

morbo ab ætate, à vita, consuetudine, victu, regione, tempestate, medicina, aliisq; similibus accidunt. Ab ætate est, quod raucedines & gravedines in valde senibus non coqvuntur. *II. aph.*

40. Etiam juvenes à comitali morbo sæpe non liberantur nisi mutatione ætatis, & regionum, & victuum. *ib. 45.* A tempestate est, quod æstivæ quartanæ plerumq; breves; autumnales autem longæ esse consueverint, præsertim quæ ad hiemē pertingunt. *ib. 25.*

LXVI. Præistis vero plus omnino symptomata præsignificando durationem conferunt, tam generatim, quam speciatim. In
 10 genere hoc verissimum est, non posse diu morbum durare, qui protinus extremos labores habet. Sub quo quia periculum est, nulli non in votis est, ut possit longus fieri. Et sic necesse est, nisi occidit. Neq; enim ulla alia spes in acutis est, quam ut impetum morbi trahendo aliquis effugiat, porrigaturq; in id tempus, quod
 15 curationi locum præstet. *Cels. II. 5.* Cuicumq; vero postea futurus est vigor, ejus longitudo ostenditur ex eo, quod symptomata sibi diu similia perseverent. Quod si vero speciatim Symptomata considerentur, Functiones læsæ, quantum in se est, breviorum morbum promittunt, quanto minus sunt offensæ. Sic enim delirium esse brevius, quam insania solet: & lipothymia, quam lipopsychia: & dysenteria sine quam cum dolore. Quod si Functiones, non ex se, sed necessitate & dignitate æstimantur, gravius læsæ breviorum morbum arguunt, Hinc est, quod intra septem dies moriuntur, quibus ad pulmonē angina divertit. Quas tamen
 20 si effugiunt, purulenti fiunt. *IV. aph. 10. Coac. 367.* Excreta quod attinet, ea morbi durationem multis modis testantur. Potior est, qui desumitur à materiæ mutatione, cum in melius, tum in deterius. Materia certe morbifica quanto citius vel mitigatur vel depravatur, etiam brevi absolutum iri agrotantem præmonstrat,
 25 seu morbo seu vita. Sic sputum quod in pleuritide statim apparet, ipsam abbreviat: quod postea, producit. Urinæ quoq; & alvi excrementa, & sudores cum apparuerint, morbos judicatu faciles aut difficiles itemq; breves aut longos fore
 30

denunciant. *I. apb. 12.* Ceterum heic providendum est, ne quem coctionis species fallat. Non fallit autem, quæ vera est, quæ certa est, quæ integra est. Vera est, quæ ut apparet, ita habet. Sic in urinis vere coctum sedimentum est album, læve, æquale: non autem viscidum & mucosum: quæ est, quod ab humore crudo subsidens, laudatum sedimentum mentitur. Certa est, quæ in melius, & constanter proficit. Proficit ita, quæ v. c. ex tenui crassescit, turbatur, subsidit, tardius, citius. Longæ ergo valetudinis indicium est, si urina liquida & pura est, modo habet quædam subsidentia: aut si varia sunt, modo alba, modo rubra, quæ in ea subsidunt. *Cels. c. 1.* Sic & dejectiones, quæ valde liquidæ sunt, & rursus compactæ, meracæ, stercoreæ, longitudinem significant. Integra deniq; est, quum & tota materia, & totum materiæ coctum est. Hoc in excretis æqualitas dicit. Quæ igitur inæqualia, diuturna sunt. Porro non parum quoq; ad præsciendam morbi durationem conferunt Excretorum quantitas, modus, qualitas, locus atq; tempus. Nam cui materia morbifica subest, certum est, excerni debere, ut sua homini salus redeat. Quum igitur nihil ejus, nimisve parvum aut paulatim excernitur, longum: si vero multa & confertim ac facile promteq; exeunt, quæ exire debent, brevem morbum significant. In qualitatibus multa sunt, quæ spectare hujus rei causa convenit. Observatum quippe, breviores à calidis, longiores contra à frigidis, ubi etiam cumq; corporis fuerint, morbos existere. Sic frigidi sudores cum mitiore febre, morbi longitudinem significant. *IV. apb. 37. d. judic. VIII. 2. 8.* Eadem portenditur, si frigidus sudor inter febres non acutas, circa caput tantum & cervicem oritur: *Progn. V. 4. 5. de judic. VI. 9.* aut ubi corpus modo frigidum, modo calidum est. *IV. apb. 40.* De eorum, quæ exeunt, crassitie, & tenuitate priusquam judices, ante naturam consulere morbi oportet. Quidam enim finiuntur celerius si crassiora indies exeunt: quod in ulceribus evenit, aqvosa enim sanies diuturna est. *d. judic. V. 3. 4.* Alii contra spem brevitatibus sua tenuitate faciunt. Ita in febribus sudores frigidi

gidi & visceri, longitudinem: contra tenues & aquosi, brevitate promittunt. *Progn. V. 8.* Sunt, ubi mediocria, neq; crassa nimis, ceteris ad significandam brevitate præstant. Certe in pleuritide sputum, quod aut tenue aut crassum est, haberi in malis solet. *Coac. 390.* Fœtor excretorum quanto ab à naturali longius, longiorem quoq; morbum existere docet observatio: ut & contrarium, si naturali proximus aut similis fuerit. In his, quæ à pectore tussis emolitur, longitudinem aut brevitate strepitus promittit: illam, si magnus & multus est: hanc, si parvus & paucus est. *ib. 338.* Locus præterea, quæ sit excretio, siquidem est idoneus, sperare brevem; si non est, longum jubet. Idoneus vero locus multis modis est. Idoneus enim est, si edirecto est. Sic recte, inflammato hepate, ex dextra: liene vero, è sinistra nare sanguis fluit. *I. Prorrh. XIX. 2.* Deinde, si via ordinaria est. Sic caput laboranti & vehementer dolenti pus, vel aqua, vel sanguis effluens per nares aut os, feliciter dolorem tollit, quam si per aures aliquid eorum exeat. *VI. aph. 10. Coac. 172.* Deinde, si via parula est. Sic febres per alvum promptius, quam per urinas solvuntur. Deinde, si via varia est. Cito enim morbus solvitur, cujus materia per alvum simul & sudores ejicitur. Deniq; si via foras ducit. Sic enim, quibus spes est ad articulos abscessum futurum, abscessu liberat urina multa & crassa & alba. Quod si ex naribus etiam sanguis profluxerit, brevi admodum solutio fiet. *IV. aph. 74.* Tempus tempestivum excretioni si erit, brevem deniq; morbum præsignificat: si non erit, minime brevem. Tempus autem excretionis tempestivum dicitur duobus modis: generatim & speciatim. Illo modo tempestivum est, quodcumq; morbi cujusvis naturæ magis est consentaneum. Sic enim quod excerni per cutem debet, nullo non tempore aut recte egeritur, aut male cohibetur. Et semper bonum est, pus in ulceribus apparere: *conf. d. judic. V. 3.* à cerebro pituitam expurgari, sive per os, sive nares: à corpore biliosa serosaq; per urinas reddi. Sic & commode, bilis quidem incipientibus paroxysmis vomitur; sudores autem de-

vigescantibus profluunt. Alvus autem ante paroxysmos tempestivius deoneratur. Altero modo tempestivum tempus est, quod in illos dies incidit, in quibus ordinarie judicium accidit. Ita sudores febricitantibus boni, qui manare cæperint die tertio, quinto, septimo, nono, undecimo, quartodecimo, decimo & septimo, supra vigesimum primo aut septimo, suprave trigesimum primo aut quarto. Isti sudores enim morbos judicant. Qui secus evenerint, laborem & morbi longitudinem, & in aliquibus recidivam significant. *IV. aph. 36. de judicat. IV. 13.* Ultimo se loco Solidorum qualitates offerunt. Sic longi morbi signum est, ubi æger pro spatio parum emacrescit: *II. aph. 28.* aut ubi, quod inter febres aliqua parte abcessit, ad sanitatem non pervenit: *IV. aph. 51.* aut corpus modo frigidum, modo calidum est, & color alius ex alio fit. *ib. 40. d. judic. VIII. 5.* Sed & Symptomatum, quæ in aliis & aliis notantur, similitudo plurimum ad morbi seu longitudinem seu brevitatem prænoscentiam confert. Qui enim eodem tempore & eodem morbo ac modo ægrotant, eodem fere uti fortuna consueverunt.

LXVII. Definiti temporis est præfagatio diei vel horæ, quæ terminari morbum oportet. Diem præfagiturus attendere ad cuiusq; morbi naturam atq; effecta debet. Natura quippe aliqui certo die, alii incerto finiuntur. Sic uno die Diaria desinit: quatuor Synochus, à qua putredo abest. Rarum est, Tertianam exactam vel intra vel ultra septimum circuitum judicari. *de judic. IV. 10.* His enim & similibus præstituit natura diem: quem & observat, nisi quid intercedat. Sic & imparibus solvi, Tertianæ proprium: paribus contra Quartanæ. Plerisque morborum tamen, certe omnibus, qui per circuitum non moventur certum, quo desinant, diem non habent. Qui habent, eum observant certius, quo magis natura corporis favet. Ita enim, quum salus promittitur in tertium vel septimum, & per sudores, sperare hæc confidentius licet, si vires valent, si corpus gracile est, & rarum, si ambiens calet. Ita quem supervivere eo die posse symptomata negant; in sequen

sequentem & ulteriorem differre mortem posse, corporis constitutio firma affirmat. Sed &, quæ plurimum seu profunt seu ob- sunt, eo ipso quandoq; die morbum finiunt. Qui ex symptomatis, tum aliis, tum materiæ in melius aut pejus euntis, definire diem fatagit, non eorum naturam modo & vim inspicere debet, sed in primis diem observare, quo primum apparet. Ita crisis futura est die septimo, quibus in urina sese quarto rubra nebula ostendit, ceteraq; pro ratione habent. Contra, si quis lethales quarto die urinas mejat, & eodem sudare circa frontem frigidum incipiat, & delirare, & à seipso plurimum mutari, ei septimo mors est expectanda. *conf. ad Prognost. XXV. 7. ad 10. Coac 575.* Hora, quæ desinet morbus, definiri non potest, nisi in februm illis, quæ ordinatis periodis moventur. In quibus tum quoq; opus est exercitatione & prudentia.

LXVIII. Ultimum, quod in Morbis prælagendum, ad Modum eventus pertinet. Modi prælagium primo speciem, deinde qualitatem, deniq; locum spectat. Circa speciem requirit, lyū morbus an crisi finietur. Solvuntur morbi, quotquot natura longi, saltem non acuti sunt. Sæpe etiam acuti: nempe, quum in frigidiora incidunt, corpora, tempora, loca. Judicantur autem morbi, quotquot natura acuti, certe breves sunt, & ex materia, ad maturandum idonea, atq; ad expurgandum prompta.

LXIX. Qualitatis notitia pertinet ad perfectam & imperfectam morbi finitionem. Perfecta ut sit, debet esse indicata, tempestiva, fida, tuta, evidens, conveniens, utilis, sufficiens, bona. Quæ enim accidit non-indicata, intempestiva, infida, periculosa, inconveniens, inutilis, insufficient, mala, ea est imperfecta. Imperfecta scilicet est, cui vel una ex requisitis deest. Si cuncta enim desunt, simpliciter hoc lethale est. Quamquam ut lethale sit, plura deesse potiorave sufficiat. Quemadmodum e contrario satis est, ut salutaris crisis sit, si bonarum conditionum plures, aut potiores, saltē ad sint. Indicata itaq; finitio dicitur, quæ in die indice, quod ad speciem & tempus, per laudabilia concoctionis inchoatæ signa

gna fuit ostensa. Indicatum hoc per illud est: Quibus die septimo
 futura crisis est, iis urina rubram die quarto nebulam habet, dum-
 modo cetera secundum rationem habeant. *Coac. 575.* Non indi-
 cata dicitur, quæ absq; signis præviis accidit. Tempeſtiva dicitur,
 quæ in vigoris summo, & in decretorio die, eoq; Natura duce fit. 5
 Intempeſtiva dicitur, quæ vigente morbo, die non critico, neq;
 pridem indicato, adeoq; Naturæ injussu, morbi autem fraude fit.
 Fida dicitur, quæ fit Natura victrice & omnia secundum ratio-
 nem gerente. Infida dicitur, quæ temere & præter rationem fit,
 Naturam indomitum laceſſente materia morbi. Tuta dicitur, 10
 quæ sine periculosis symptomatis celebratur. Periculosa contra;
 quæ discriminis ob symptomatum vehementiam, plenissima est.
 Evidens dicitur, quæ cum notabili vel excretionem vel abscessione
 fit. Obscura dicitur, quæ citra vel hanc vel illam accidit. Conve-
 niens dicitur, quæ morbi cujusq; propria est, in specie, materia, 15
 subjecto. Inconveniens dicitur, quæ in nullo eorum propria est.
 Utilis dicitur, quæ excernit, quæ & quæ oportet. Oportet autem
 ea, quæ peccant, & cocta sunt, perq; loca convenientia, hoc est,
 ignobilia, aperta, illaſa, proxima, edirecto, & consentientia.
 Inutilis dicitur, quæ non excernit, quæ aut quæ oportet. Talis 20
 est, quæ aut non peccantem, aut eam, quæ peccat, materiam cru-
 dam, aut per inconvenientem locū it excretum. *conf. I. aph. 21.*
22. Sufficiens dicitur, quæ subito omnem morbi materiam pro-
 trudit foras. Insufficiens dicitur, quæ partem ejus, quod excer-
 nendum erat, intus relinquit. Bona dicitur, quam & ager facile 25
 fert, & aut sanitas aut melior status subsequitur. Mala dicitur, quæ
 & laboriosa est agro, & ad pejora deducit.

LXX. Ultimum præſagium Loci est, quotiens morbum Natura
 parat vel per excretionem vel per abscessionem judicare. Lo-
 cus autem, in genere quidem, cognoscitur ex inclinatione hu- 30
 morum. Quo enim vergunt, etiam duci à Natura solent. At in
 specie inclinatio illa cognosci ex symptomatis partium debet, ad
 quas & per quas materiam morbi deponere contendit. Sic enim
 futura

futura Vomitionis criticae praesagia sunt, morsus oris ventriculi, nausea, fastidium, capitis dolor & oculorum caligo, vertigo, sputum aequosum & multum ac sponte fluens, labri inferioris crebra agitatio, amaror oris, crebra horrescendi & subsudandi vicissitudo, iliorum frigiditas, cordis palpitatio, spirandi difficultas. *Progn. XXV. Coac. 142.* Salivatio critica sic fatis est Belgis agris frequens. Vidimus eam non semel in Febribus tertianis ex mesenterii coluvie ortis, *Quibus* futura est, his, remissa febre, ciborum fastidium manet, singultiunt plurimum, albaeque & humidae atque; ex facili deciduae aphthae praecedunt, lingua valde humida redditur, somnus obrepit longior quidem, sed minime molestus. Alvi profluvium futurum monstrant, intestinorum dolores & tormina praecedentia, crepitus crebri & crassi, praecordiorum murmur & elatio, ventris inflatio & turbatio, genuum gravitas, lumborumque; dolor. *IV. aph. 20. 73. Coac. 143. 583.* Mictionis criticae signa sunt, absentia signorum alterius cuiuspiam crisis, gracilitas circa pectinē & vesicae quasi inflatio, & in viis urinae velut prurigo, alvi que; suppressio insolita, & urinarum copia paulatim crescens supra modum potionis, magisque; solito tincta ac crassa. *Prognost. XIX. 7. ad 12.* Sputa expectare in morbis ad pectus attinentibus oportet. Sed haec, ex eventu potius critica censemus, quam eventura praescimus. Habenda autem pro criticis sunt, si apparent tempestive & cocta & cum euphoria. *I. aph. 12. Prognost. XIII. 12. Sc. XIV.* Haemorrhagiae criticae signa communia quidem sunt, vigiliae, deliria, dolores capitis, colli, cervicis, pulsatio temporum, arteriarumque; ceterarum concitatio, partium superiorum tensio, narium gravitas, oculorum motitatio & caligo, aurium tinnitus, surditas, os fuliginosum: propria vero, hypochondrii tensio sublonga ac tumens sine dolore & inflammatione, respirandi difficultas, visio spectrorum rubrorum, lacrymatio involuntaria, faciei rubedo fumida, non sicca, uti ex cerebri aut pulmonum inflammatione est, pulsus altus & plenus ac vehemens, oculi rubentes, soletque; aeger furere & dissilire ac nares scalpere, atque; ita aperire vias & provocare sanguinem. *conf.*

Ad Progn. XXV. 12. Sc. Coac. 142. 166. Menstruationis criticæ signa sunt, insignis gravitas tensioq; & dolor in lumbis plerumq;, aliis in abdomine & circa pectinem maxime, aliis in cruribus, cardialgia & ardor dorsi toto spinæ tractu: in primis absentibus aliarum vacuationum signis. *Coac. 167. 540. 548.* Hæmorrhoidum signa eadem sunt viris, purgari per eas solitis, & in febribus acutis similibusve morbis suppressas. *conf. I. Prorrh. XIII. 16.* Sudores criticos expectabis, quum deprehenderis pulsum altum, magnū, undosum, madidum, mollem, & alvum atq; urinas præter rationem suppressi; præsertim, si cum rigore id fiat, & simul æger præ accensione delirat, corporisq; partes omnes colorantur & incallescunt ac madescunt, & per alvum nihil, nisi tenue quid & calidum, & acre excernitur. Abscessum oportet expectare, si vigesimum diem morbus in junioribus potissimum excesserit, neq; dolor adsit: si toto morbi decursu cum signis salutaribus urinæ tenues & crudæ minguntur: si hiems sit: si eorum, quæ excernuntur, pars aliqua relinquatur: si per febres lassitudo sentiatur, *IV. aph. 31.* nisi præveniat urina multa, crassa, & alba reddita. *ib. 74. conf. Coac. 143.* Abscessus vero ad supernas partes an infernas sit expectandus, cognoscitur præcipue ex motu humoris, inclinatione naturæ, & meatuum sursum deorsumve spectantium conditione ac situ. Etiam ex morbo convalescentibus pars aliqua si laborat, eo abscessus fiunt. *IV. aph. 32. 33.* Fient autem ad infernas magis, si dolor vel inflammatio in præcordiis: ad supernas vero, si mollia & sine dolore præcordia sunt, nonnihil tamen respiratio gravatur & mox sedatur. *Coac. 325. conf. Prognost. XXIV.* Parotides fiunt, quum adsunt illa quæ diximus, & spirandi difficultas subito apparet & protinus dispareret: quumq; gravitas capitis & somnus ac surditas sequuntur. *Coac. 165. 183. 185. 289. 290. 563.* Bubones fiunt, si dolor fuerit sub præcordiis, vel tensio, vel inflammatio, vel gravitas sine dolore capitis, sæpiusq; punctiones quædam velut ab acu in eorum locis percipiuntur. Variolas morbillosve deniq; præfagiunt, dolor capitis, oculorum, gutturis, cum temporum & frontis pulsatione, narium pruritus, ærnutatio,

nutatio, terror in somno, paroxysmi velut epileptici, motusq; convulsivi, deliria, dorsi tensio & pulsatio, gravitas universi corporis, ardor & prurigo cutis, spiratio anhelosa, tussis sicca & inanis, oscitatio, cordis palpitatio, pedum tremor, pulsus pleni, molles, undosi, crebri, inæquales & interdum interrupti, sanguinis è naribus stilla largiorve fluxus non continuatus, lacrymæ, vomitus, faciei & oculorum rubor, vox rauca, os siccum, cutis aspera & inæqualis.

LXXI. Atq; hæc quidem de usu signorum: superest ultimum, ut & regulas utendi aliquas tradamus. Quisquis ergo emolumentum vult ex signis capere, eum adferre geminam notitiam, & utramvis exactam oportet. Una est corporis, per anatomen acquisita: altera est Symptomatum, per meditationem comparata. *Gal. 1. loc. aff. I.* Nemo speret autem, quantumvis utrobiq; exercitatus, cursim se visurum, quæ ad cognoscendum, vel prænosendum, quæque etiam ratione, requiri hæctenus intelleximus. Tam enim nemo subducta ratione ad medicinam est, qui non opus tempore ad ea videndum habet, quæ ad artem recte faciendam scitu necessaria sunt. Omnino igitur, ille sæpe ægrum videat, imo & adsideat, neque multum ab ipso recedat, necesse est, qui & pervidere præsentia, & prævidere futura satagit. Quam primum vero medicus accessit, protinus dare operam debet, ut naturam morbi, quem curaturus est, penitus perspectum eat. Hanc autem consequi, partim interrogando, partim observando debemus. Quæ enim nos latent, interrogando discimus. Quæ autem illa sint, & qua methodo debeant requiri, id est, quod Erotematicæ reservamus. Quæ ex observatione discenda sunt, plura sunt: potiora tamen, quæ ad faciem & pulsum atq; urinas pertinent. Certe in primis ægri facies spectanda, sitne vel sanæ vel sui saltem similis, nec ne. Ob quam causam medicus neq; in tenebris, neq; à capite ægri debet residere; sed illustri loco adversus eum, ut omnes notas, maxime ex vultu cubantis perspiciat. De pulsu ignorandum non est, varia esse, quæ eum, præter morbum, concitent ac relollant. Præ aliis tamen, & metus, & ira, & quilibet alius animi affectus.

etus. Adeo etiam, ut, cum primum medicus venit, sollicitudo æ-
 gri dubitantis, quomodo ille se habere videatur, eum moveat.
conf. Cels. III. 6. Ob quam causam, periti medici est, non protinus
 ut venit, apprehendere manu brachium; sed primum residere
 hilari vultu, percunctariq; quomodo se habeat; & si quis
 ejus metus est, eum probabili sermone lenire; tum deinde ejus
 carpo manum admove, & diu relinquere, atq; in silentio vena-
 rum motus, nunc pressa manu, nunc suspensa, aut media observa-
 re, & inter se diligenter conferre, neq; sic tamen his omnia cre-
 dere. Urinæ vero cum aliæ omnes inspiciendæ, tum potissimum
 matutinæ, & quæ post paroxysmos redduntur: neq; semel tantum,
 sed eadem sæpius, si licet. Nam & primum redditas videre, & post
 paucas horas expedit; & exceptas matula vitrea apta, & servatas
 idoneo loco, neq; vel jactatione alteratas, nedum ad ignem reca-
 lefactas. His enim servatis opus, qui cavere vult, ne se vesica deci-
 piat. In omnibus vero istis, quo & singula examinare, & cuncta
 penetrare queat, animo medicus defecato sit, & ab omni affectu
 vacuo. Quo vel inprimis opus est prælagire, quod futurum est,
 volenti. Cujus causa etiam cuncta consideret & perpendat, quæ
 nos vel metu terrere, vel spe fovere queunt. Neq; facile etiam
 tunc ad prædicendum quis accedat. Quum de eventu pronun-
 ciandum est, aperte id fiat: ea cautione tamen, ut servetur posticū
 apertum. Si quid boni nunciare licet, apud ægrum fiat, ut ipse a-
 nimum lætitia impleas. Si quid mali prævides, id si scire ægrum
 interest, ex quovis alio potius, quam ex te primum intelligat. U-
 bi gravis metus, sine certa tamen desperatione est, negligendum
 non est indicare necessariis periclitantis, in difficili rem esse: ne,
 si victa ars malo fuerit, vel ignorasse, vel fefellisse videaris. Si de-
 sperata res est, & necesse est, moriturum ægrotantem, prædici;
 sic te compone, tamquam invitus & magno cum tormento ad
 nunciandum venias. Prope enim est, ut libenter damnet, qui cito.
 Quamobrè potius omni modo ostende, quam te sollicitum pericu-
 lum periclitantis habeat. Mortalium certe quotquot sumus, nemi-
 ni non

Dulce, in immensis posito ruinis,
 Neminem lætos habuisse vultus.

☉ (o;) ☉

Q Vis modus, & quæ lux sit decretoria Morbi,
Quæ sit in Eventus cura locanda fide?
Hoc opus, hic labor est Medicis edicere! verum
ASCLEPI hoc tentat, nec malè tentat, ope
Ejusdem Pullus JAN-ANTON nomine NEUKRANTZ;
Qui sic si perget, magnus in arte cluet.

Joannes Bacmeisterus,
D. Med. & sup. Math. Prof. P. Fa-
cult. Med. Senior & Academia
p. t. Rector.

Felix est Medicus, poterit qui noscere causas
Signaq; morborum, quia vera scientia cause
Dimidium cura est latitantia signa latentis
Morbi scire, boni simul & quoq; signa sagacis
Sunt Medici. Fili nostra artis ò optime NEUCRANTZ
Discito morborum causas & signa, peritus
Sic artis nostra, verusq; vocaberis haeres.

Sebastianus Wirbig / D.
P. P. & Archiater.

Sis animo dives, sis NEUKRANTZ doctus in Arte,
Nesciat hoc alter; scire tuum nihil est.
Hoc bene perpendens, Medicorum pulpita scandis,
Ut mentis monstres divitias varias,
Et qua sint mortis, qua sint quoq; signa salutis,
Et qua sint morbi signa notanda mali:
Et qua presentis & qua sint signa futuri,
Clarius ostendit luce tuum specimen.

Ausſe

*Aufis congrator: Vivas sub Numinis umbrâ,
Ac studiis adsit Summus Jova tuis!*

Ingratiam Politissimi Dni. Respondentis,
Amici sui singularis, apposuit

Bernhardus Barnstorff/ D.

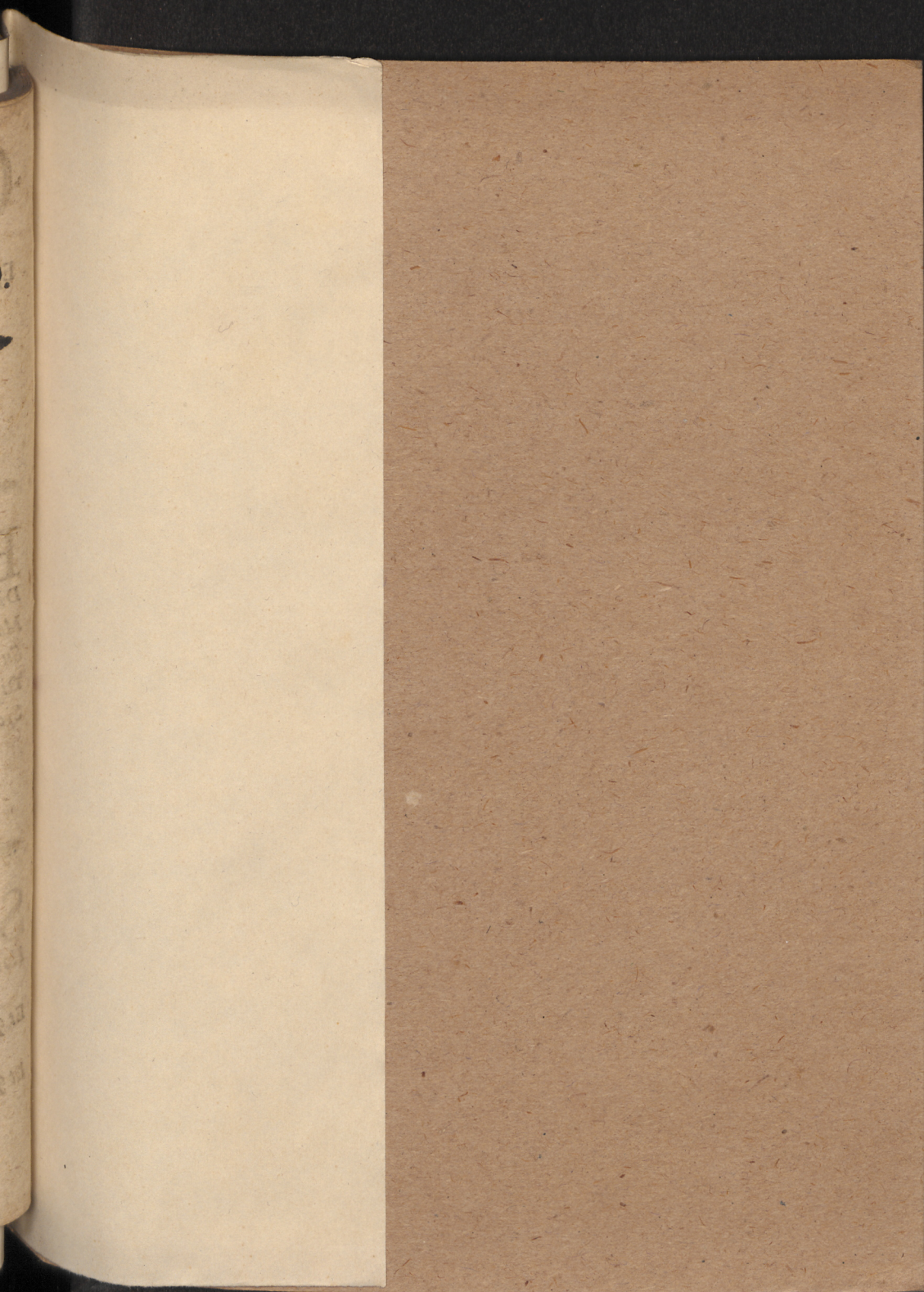
*****

Appetit immeritam mira ambitione coronam
Rudis, ab hoc contrâ, qui meruit refugit.
Ast honor insequitur non rarò ipsum fugientes:
Indignis titulus vergit in opprobrium.
Sic licet effugias titulorum ferta novella;
Te tamen hîc laudis ferta novella manent.
Nam dum de Signis morborum differis, illâ
Quâ modò, cum doctis dexteritate potes,
Quæ tu signa putas Morbi, sunt signa Scientis,
Signa tui ingenii, signa tui studii.
Ex signis certis morbus cognoscitur omnis:
Ex hoc discursu nobile scire tuum.
Hinc Te dignus honos, Te gloria digna manebit:
Fama Novum fertum neçtet amica tibi.

*Hæc ad designandam benevolentiam Excell.
DN, HERMANNI BECKERI,
P. P. & V. Div. Pastoris
COMMENSALES,
apponere voluerunt.*

☞ o ☞

*Ausis congrator: Pivas sub Numinis un
Ac studiis adsit Summus Jova tuis
In gratiam Politissim
Amici sui sin
Bernhard*

Appetit immeritam mira ambit
Rudis, ab hoc contrà, qu
Ast honor insequitur non rarò ipsum
Indignis titulus vergit in oppro
Sic licet effugias titulorum ferta no
Te tamen hîc laudis ferta nove
Nam dum de Signis morborum diff
Quâ modò, cum doctis dexteri
Quæ tu signa putas Morbi, sunt sig
Signa tui ingenii, signa tui stud
Ex signis certis morbus cognoscitur
Ex hoc discursu nobile scire tu
Hinc Te dignus honos, Te gloria di
Fama Novum fertum nectet at

Hæc ad designand.

DN, HERM

P. P. &

CON

III

SEMEIOTICA.

nutatio, terror in somno, paroxysmi vel convulsivi; deliria, dorsu tensio & pulsatio poris, ardor & prurigo cutis, spiratio anhelans, oscitatio, cordis palpitatio, pedum tremulæ, undosi, crebri, inæquales & interdum in naribus stilla largiorve fluxus non continuus, faciei & oculorum rubor, vox rauca, & inæqualis.

LXXI. Atq; hæc quidem de usu signorum ut & regulas utendi aliquas tradamus. Cuiusmodi vult ex signis capere, eum adferre & utramvis exactam oportet. Una est corporis explorata: altera est Symptomatum, per methodum Gal. 1. loc. aff. I. Nemo speret autem, quantum ad certitudinem, cursim se visurum, quæ ad cognoscendum, quæquæ etiam ratione, requiri hæc enim nemo subducta ratione ad medicinam tempore ad ea videndum habet, quæ ad artem scitu necessaria sunt. Omnino igitur, ille scire & adsideat, neque multum ab ipso recedat, videre præsentia, & prævidere futura satagere. Quæ enim nos latent, interrogando discernere, quæ quæ methodo debeant requiri, id est, quod volumus. Quæ ex observatione discenda sunt, tamen, quæ ad faciem & pulsum atq; urinas primis ægri facies, spectanda, sitne vel sanæ nec ne. Ob quam causam medicus neq; in te ægri debet residere; sed illustri loco adversus, maxime ex vultu cubantis perspiciat. De quo non est, varia esse, quæ eum, præter morbum præ aliis tamen, & metus, & ira, & quilibet

, motusq; diversi cor-
cca & ina-
leni, mol-
sanguinis
næ, vomit-
tis aspera

ultimum,
o emolu-
notitiam,
omen ac-
mparata.
iq; exer-
ænoscen-
nus. Tam
non opus
ciendam
deat, imo
vi & per-
num ve-
naturam
ac autem
ebemus.
illa sint,
cæ refer-
potiora
Certe in-
a similis,
à capite
nnes no-
randum
ac resolu-
mi affe-
ctus.

